

A legkevésbé fejlett országoknak nyújtott uniós kereskedelemösztönző támogatás

Az igényeket kezelik, de az uniós finanszírozás nem halad kellő ütemben a 2030-ra kitűzött cél elérése felé

EURÓPAI
SZÁMVEVŐSZÉK

Tartalomjegyzék

Bevezetés

01–18 | **Főbb megállapítások**

01–08 | **Miért fontos ez a terület?**

09–18 | **Megállapításaink és ajánlásaink**

19–81 | **Észrevételeinkről részletesebben**

19–39 | **Az uniós stratégiai keretet aktualizálták annak érdekében, hogy az a legkevésbé fejlett országoknak a kereskedelemösztönző támogatás iránti igényeire összpontosítson, de annak alapján nem készült cselekvési terv**

21–24 | A kereskedelemösztönző támogatásra vonatkozó, 2017-ben aktualizált uniós stratégia a legkevésbé fejlett országokra való fokozott figyelmet szorgalmazta

25–28 | A 2017. évi stratégia aktualizálását nem követte olyan cselekvési terv, amely tagállami vagy uniós finanszírozásra vonatkozó mérföldköveket határozott volna meg

29–32 | A kereskedelemösztönző támogatás túlságosan tág fogalom ahhoz, hogy az uniós képviselők és a végrehajtó partnerek számára a programozás ösztönzője legyen

33–36 | A kereskedelemösztönző támogatás egyedi igényfelméréseire korábban a kibővített integrált keret alapján került sor, de azokat többnyire megszüntették

37–39 | A Bizottság nem rendelkezik külön a kereskedelemösztönző támogatásra vonatkozó igényfelméréssel, de az uniós képviselők meghatároznak kiemelt területeket

40–64 | **Az uniós kereskedelemösztönző támogatást az igényeknek megfelelően nyújtják, de az messze elmarad a finanszírozási céltól**

41–53 | A legkevésbé fejlett országokra vonatkozó finanszírozási cél távolról sem valósult meg, és nincs olyan részletes elemzés, amely korrekciós intézkedéseket tenne lehetővé

54–58 | A legkevésbé fejlett országoknak nyújtott uniós kereskedelemösztönző támogatás számos releváns kategóriára és ágazatra kiterjed, de a projektek gazdasági fenntarthatósága nem mindig biztosított

59–64 | Az uniós képviseletek által végzett koordináció általában megfelelő, de nem éltek a lehetőséggel, hogy jobban koordinálják az együttműködést a tagállamokkal és a regionális uniós képviseletekkel

65–81 | Javult az uniós kereskedelemösztönző támogatás eredményeinek és hatásainak bizottsági nyomon követése és az arról való beszámolás, de ezek nem átfogóak

66–69 | 2017 óta a Bizottság a kereskedelemösztönző uniós támogatásról külön éves eredményjelentést tesz közzé

70–77 | Az uniós kereskedelmi támogatásokra vonatkozó bizottsági átfogó nyomon követés és beszámolás nem teljes körű

78–81 | Igen kevés mérés készül a kereskedelemösztönző támogatás kereskedelemre gyakorolt hatásáról

Mellékletek

I. melléklet. Az ellenőrzésről

Rövidítések

Glosszár

A Bizottság és az Európai Külügyi Szolgálat válaszai

Időrendi áttekintés

Ellenőrző csoport

01

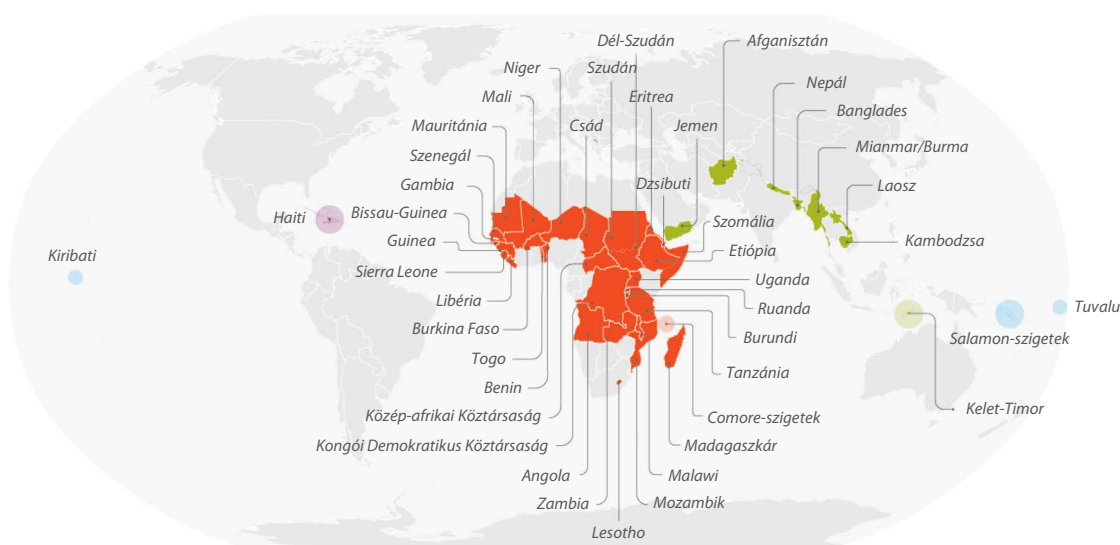
Főbb megállapítások

Miért fontos ez a terület?

- 01** A fejlődő országokban a kereskedelem és különösen a határokon átnyúló kereskedelem fontos a növekedés szempontjából, annak köszönhetően ugyanis emberek millióinak sikerülhet kitörni a szegénységből. Ezeknek az országoknak és különösen a legkevésbé fejlett országoknak (LDC-országok) azonban jelentős kihívásokkal kell szembenézniük, és ezek arra is kihatnak, hogy mennyire tudják kihasználni a regionális és globális kereskedelem előnyeit.
- 02** Az LDC-országok nem alkotnak homogén csoportot, és míg némelyikükben lehetnek közös vonások, helyzetük és körülményeik jelentősen eltérőek. Némely közülük politikailag instabil vagy konfliktusban érintett, tengerparttal nem rendelkező ország, illetve alacsony termelési kapacitással rendelkezik. Egyes országok a mezőgazdasági termelést részesítik előnyben az élelmezésbiztonság megteremtése céljából, míg mások az export fejlesztése érdekében a termelés diverzifikálására törekszenek.

03 Az LDC-országok kategóriáját az ENSZ Közgyűlése 1971-ben hozta létre¹, és ezzel a nemzetközi közösség elismerte, hogy ezen országok megsegítéséhez speciális támogatási intézkedésekre van szükség. Az LDC-országok kizárólagos hozzáférést kaptak bizonyos [nemzetközi támogatási intézkedésekhez](#), különösen a fejlesztési támogatás és a kereskedelem területén. Az ENSZ az LDC-országokat olyan országokként határozza meg, amelyek alacsony jövedelműek, és amelyek a fenntartható fejlődés útjában álló súlyos strukturális akadályokkal szembesülnek. Jelenleg 44 ország minősül LDC-országnak². Ezek zömmel Afrikában (32 ország), kisebb számban pedig Ázsiában (8), a csendes-óceáni térségben (3) és a Karib-térségben (1) találhatók (lásd: [1. ábra](#)).

1. ábra. | Térkép a 44 legkevésbé fejlett országról (2024. december 19-én)

Forrás: Európai Számvevőszék, az ENSZ Fejlesztési Politikai Bizottságától származó adatok alapján.

04 A kereskedelemösztönző támogatásra (*Aid for Trade*, AfT) irányuló kezdeményezést a Kereskedelmi Világszervezet (WTO) 2005. decemberi hongkongi miniszteri konferenciáján indították el azzal a céllal, hogy segítse a fejlődő országokat, különösen a legkevésbé fejlett országokat a kereskedelem megnyitásából származó előnyök kihasználásához szükséges kereskedelmi kapacitás és infrastruktúra kiépítésében. Az AfT az átfogó hivatalos fejlesztési támogatás (ODA) része, és a kereskedelemmel kapcsolatos programokra és projektekre irányuló vissza nem térítendő támogatásokból és kedvezményes kölcsönökből áll³.

¹ Az 1971 november 18-i 2768 (XXVI) ENSZ-határozat.

² A legkevésbé fejlett országok jegyzéke (2024. december 19-i állapot), ENSZ.

³ *Aid for trade fact sheet*, WTO.

05 A WTO megítélése szerint mivel maga a kereskedelem széles körű és összetett tevékenység, a kereskedelemösztönző támogatás is tág és nehezen meghatározható fogalom⁴.

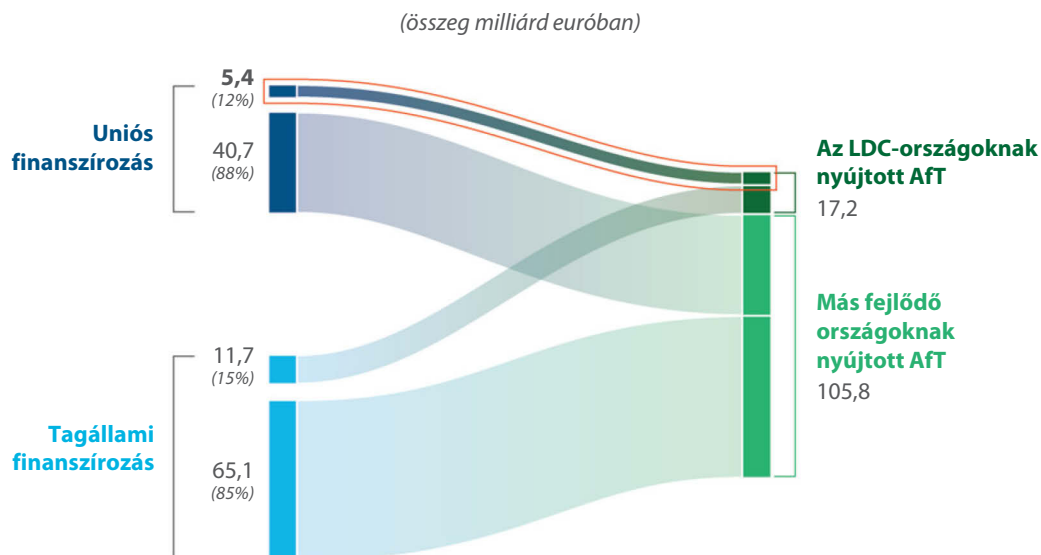
A támogatás számos területre kiterjed:

- termelési kapacitás kiépítése (beleértve valamennyi, a mezőgazdaság, az erdészet, a halászat, az ipar, az ásványi erőforrások és a bányászat, a bankszektor és a turizmus terén nyújtott támogatást) – ipari és ágazati beruházások az export-diverzifikáció és a komparatív előnyök kihasználása érdekében;
- gazdasági infrastruktúra – a belföldi, regionális és globális piacokat összekötő utak, kikötők, vasutak, energetikai létesítmények és távközlés kiépítése;
- kereskedelempolitika és -szabályozás, valamint kereskedelmi vonatkozású kiigazítások – segítségnyújtás az országok kereskedelmi stratégiájának kidolgozásához, az eredményesebb tárgyalásokhoz és eredmények megvalósításához.

06 A 2005. évi WTO-konferenciát követően az Unió 2007-ben fogadta el a kereskedelemösztönző támogatásra vonatkozó stratégiáját, amelyet 2017-ben aktualizált. Az elmúlt években a legkevésbé fejlett országok számára (az Unióból és tagállamaiból együttesen) nyújtott kollektív uniós kereskedelemösztönző támogatás nagysága viszonylag stabil maradt. A 2017–2022-es időszakban e támogatás összege 17,2 milliárd euró volt, míg minden más fejlődő országnak (az alacsony-közepes jövedelmű országoknak és a felső-közepes jövedelmű országoknak összesen) 105,8 milliárd eurót nyújtottak. A legkevésbé fejlett országok számára csak az Unió (a Bizottság által nyújtott vissza nem térítendő támogatásokat és az Európai Beruházási Bank (EBB) kedvezményes hiteleit beleértve) a teljes összeg közel egyharmadát biztosította, ami 5,4 milliárd eurót tett ki (lásd: [2. ábra](#)). A Bizottság által nyújtott támogatás nagy részét az uniós képviselveken keresztül juttatják célba a nemzetközi szervezetekkel, a tagállami fejlesztési ügynökségekkel, a fejlesztési bankokkal és a partnerországok egyéb végrehajtó szerveivel folytatott koordináció keretében, míg a tagállamok nagykövetségeken és fejlesztési ügynökségeken keresztül juttatják el támogatásukat.

⁴ Uo.

2. ábra | A legkevésbé fejlett országoknak és más fejlődő országoknak nyújtott kereskedelemösztönző támogatás, 2017–2022 (kötelezettségvállalások, milliárd euró)

Forrás: Európai Számvevőszék, az Európai Bizottság adatai alapján.

Megjegyzés: A kerekítés miatt előfordulhat, hogy egyes összegek nem egyeznek a számadatok összegével.

07 Valamennyi LDC-ország, de különösen az általunk a helyszínen felkeresett négy ország (Angola, Kambodzsa, Malawi és Ruanda) tekintetében összesített szinten megvizsgáltuk, hogy a Bizottság megfelelően juttatta-e célba, hajtotta-e végre és követte-e nyomon a legkevésbé fejlett országokra irányuló uniós kereskedelemösztönző támogatást. Elsősorban azt értékeltük, hogy a Bizottság:

- o biztosította-e, hogy a legkevésbé fejlett országok kereskedelemösztönző támogatás iránti igényeit megfelelően, a kereskedelemösztönző támogatásra vonatkozó uniós stratégiával összhangban kezeljék, és azok kellően beépüljenek az uniós fejlesztési programozás célkitűzéseibe;
- o az uniós kereskedelemösztönző támogatás kellő mértékben irányult-e a legkevésbé fejlett országokra, és a támogatást ezen országok igényeinek kielégítése érdekében más érdekelt felekkel együttműködésben hajtották-e végre;
- o megfelelően nyomon követték-e a legkevésbé fejlett országokban az uniós kereskedelemösztönző támogatás eredményeit és hatásait, és azokról beszámoltak-e.

Ellenőrzésünk a 2017 és 2024 közötti időszakra terjedt ki.

- 08** Jelentésünk révén igyekszünk hozzájárulni a legkevésbé fejlett országok számára nyújtott uniós kereskedelemösztönző támogatás Bizottság általi irányításának javításához, és tájékoztatást nyújtani a döntéshozóknak az új kereskedelemösztönző támogatási beavatkozások irányítási rendszerének esetleges jövőbeli felülvizsgálatai során (lásd: [23. bekezdés](#)). A Számvevőszék az elmúlt években nem foglalkozott ezzel a témával. Az ellenőrzés hatókörével és megközelítésével kapcsolatos további háttér-információk és részletek az [I. mellékletben](#) találhatók.

Megállapításaink és ajánlásaink

- 09** Összességében arra a következtetésre jutottunk, hogy bár a kereskedelemösztönző támogatásra vonatkozó uniós stratégiai keretet 2017-ben aktualizálták annak érdekében, hogy az az LDC-országok igényeire összpontosítson, annak alapján nem készült cselekvési terv. Az uniós kereskedelemösztönző támogatás az igényeknek megfelelően jut el ezekhez az országokhoz, de nem halad kellő ütemben ahhoz, hogy az uniós stratégiában 2030-ra kitűzött finanszírozási cél megvalósulhasson.
- 10** 2017-ben, tíz évvel az első kereskedelemösztönző támogatásra vonatkozó uniós stratégia után a Bizottság közleményt adott ki, amelyben megújított jövőkép felvázolásával aktualizálta a stratégiát. Célja többek között az volt, hogy a kereskedelemösztönző támogatásnak a legkevésbé fejlett országokra irányuló közös uniós és tagállami arányát 2030-ig fokozatosan az összes kereskedelemösztönző támogatás 25%-ára növelje (lásd: [21–24. bekezdés](#)).
- 11** Megállapítottuk, hogy az LDC-országokra való fokozott összpontosítás mint cél nem tükröződött a tagállamokkal is egyeztetett konkrét célkitűzésekben. Ez megnehezítette az Unió és tagállamai számára, hogy közösen haladjanak az elfogadott finanszírozási cél elérése felé (lásd: [25–28. bekezdés](#)).
- 12** A 25%-os finanszírozási cél még messze nem teljesült. A kereskedelemösztönző támogatásnak az LDC-országokba irányuló aránya a 2010 és 2015 közötti időszakban átlagosan 18% volt, és azóta csökkent, 2022-ben, a legutóbbi olyan évben, amelyre vonatkozóan adatok állnak rendelkezésre, 12%-ra esett vissza. Az uniós kereskedelemösztönző támogatás legnagyobb része továbbra is más fejlődő országokra (ODC-országok) irányul (lásd: [41–44. bekezdés](#)).
- 13** Megállapítottuk, hogy a Bizottság nem végzett részletes elemzést arról, hogy miért csökkent az LDC-országok aránya, noha ez lehetővé tenné korrekciós intézkedések meghozatalát (lásd: [45. bekezdés](#)).

1. ajánlás

A legkevésbé fejlett országokra irányuló kereskedelemösztönző támogatási cselekvési terv kidolgozása

A legkevésbé fejlett országokra való fokozott összpontosítás célkitűzésének elérése érdekében a Bizottság:

- a) végezzen részletes elemzést arról, hogy miért nem nőtt a legkevésbé fejlett országoknak nyújtott uniós kereskedelemösztönző támogatás;
- b) ezen elemzés alapján értékelje újra, hogy a 25%-os finanszírozási cél továbbra is megfelelő-e, és valamely finanszírozási cél fenntartása esetén, dolgozzon ki célzott cselekvési tervet a legkevésbé fejlett országok tekintetében a kereskedelmi mérföldkövekhez nyújtott konkrét és reális támogatással. Szükség esetén az országokat bontsa alcsoportokra sajátos igényeik, kihívásaik, kereskedelmi potenciáljuk és célkitűzéseik alapján.

Megvalósítás céldátuma: 2026 vége

- 14** A legkevésbé fejlett országokra irányuló kereskedelemösztönző támogatás előirányzatainak alacsony szintjéhez több tényező is hozzájárulhatott. Ezen országok számára például nehézséget jelent az innovatív finanszírozáshoz (például garanciákhoz) való hozzáférés és magánforrások igénybe vétele. Fennáll a kockázat, hogy a problémát az elkövetkező években tovább súlyosbítja a [Global Gateway](#) stratégia növekvő jelentősége és az, hogy ez utóbbi erőteljes hangsúlyt helyez a magánszektor beruházásainak mozgósítására (lásd: [46–53. bekezdés](#)).

2. ajánlás

Annak lehetővé tétele, hogy a legkevésbé fejlett országok teljes mértékben kihasználhassák a Global Gateway támogatásból a kereskedelemösztönzéssel kapcsolatos előnyöket

A Bizottság vagy építse be az uniós kereskedelemösztönző támogatási stratégia célkitűzéseit a Global Gateway stratégiába, különösen a legkevésbé fejlett országok esetében, vagy egyértelműen mutassa be, hogy a Global Gateway hogyan támogatja ezeket a célkitűzéseket.

Megvalósítás céldátuma: 2026 közepe

- 15** Megállapítottuk, hogy a kereskedelemösztönző támogatással kapcsolatos általunk vizsgált projektek összhangban voltak a legkevésbé fejlett országok ilyen támogatás iránti igényeivel, és az outputokat általában a terveknek megfelelően valósították meg. Egyes esetekben azonban fennáll annak a kockázata, hogy ezek az országok az elkövetkező években nem lesznek képesek kiaknázni az eredményeket és biztosítani a projektek gazdasági fenntarthatóságát (lásd: 54–58. bekezdés).

3. ajánlás

Az uniós kereskedelemösztönző támogatási beavatkozások eredményeinek növelése és gazdasági fenntarthatóságának biztosítása a legkevésbé fejlett országokban

A legkevésbé fejlett országokban az uniós kereskedelemösztönző támogatási beavatkozások tervezési és végrehajtási szakaszában a Bizottság fordítson külön figyelmet az eredmények növelésére és a projektek gazdasági fenntarthatóságának biztosítására. Írja elő például a kedvezményezettek számára, hogy adott esetben dolgozzanak ki üzleti tervet, vagy hajtsanak végre olyan intézkedéseket, amelyek csökkentik annak kockázatát, hogy a személyzet magas rotációja miatt elvesz a megszerzett technikai szakértelem.

Megvalósítás céldátuma: 2026 vége

- 16** A legkevésbé fejlett országoknak nyújtott kereskedelemösztönző támogatás összetett környezetben működik, amelyben számos érdekelt fél vesz részt. Megállapításunk szerint az általunk felkeresett uniós képviseletek általában intenzív együttműködést folytattak a kormánnyal, és strukturált párbeszédet folytattak a magánszektorral, a civil társadalmi szervezetekkel és más nemzetközi adományozókkal. Emellett megállapítottuk, hogy az uniós képviseletek és a Bizottság központjai között rendszeres interakciókra és eszmecserékre került sor (lásd: 59–61. bekezdés).
- 17** Találtunk azonban olyan eseteket is, amikor az LDC-országokban működő uniós képviseletek és a regionális felelősséggel rendelkező más uniós képviseletek között korlátozott vagy strukturálatlan volt az együttműködés. Emellett az LDC-országok más fejlődő országokhoz képest általában nem rendelkeznek kellően erős intézményi kerettel ahhoz, hogy regionális szinten ki tudják fejezni a kereskedelemösztönző támogatás iránti igényeiket. Az uniós kereskedelemösztönző támogatásokkal kapcsolatos, – főként regionális programokon keresztül megvalósuló –, nem országspecifikus beavatkozások számának növekedése miatt fennáll a kockázat, hogy az ezekre az országokra fordított figyelem erőteljesen csökkenni fog (lásd: 62–64. bekezdés).

4. ajánlás

Az uniós kereskedelemösztönző támogatás jobb koordinációja a legkevésbé fejlett országokban működő uniós képviselvek és a regionális felelősséggel rendelkező uniós képviselvek között

A regionális programok tervezése, végrehajtása és nyomon követése során a Bizottság javítsa a koordinációt az LDC-országokban működő uniós képviselvek és a regionális felelősséggel rendelkező uniós képviselvek között. Ez magában foglalhatja többek között országspecifikus tervezési és végrehajtási mechanizmusok létrehozását, amelyek biztosítják, hogy a kereskedelemmel kapcsolatos regionális programok megfeleljenek az egyes LDC-országok sajátos igényeinek, valamint egy integráltabb projektirányítási struktúra kialakítását.

Megvalósítás céldátuma: 2026 vége

18 A kereskedelemösztönző támogatásra vonatkozó uniós stratégia 2017. évi aktualizálása óta a Bizottság éves eredményjelentéseket tett közzé az e téren elért uniós eredményekről, kiemelve a kereskedelemösztönző támogatásra vonatkozó globális kezdeményezéshez nyújtott uniós hozzájárulást. Megállapítottuk azonban, hogy az LDC-országokra vonatkozó beszámolás tekintetében a Bizottság nem végzett átfogó nyomon követést és beszámolást. A pénzügyi inputokról szóló bizottsági beszámolás:

- o nem tartalmazza az LDC-országok kategóriánkénti és ágazatonkénti bontását;
- o kötelezettségvállalásokon alapul, és a kereskedelemösztönző támogatással kapcsolatos kötelezettségvállalásokról csak 2 évnél hosszabb időeltolódással számolnak be;
- o nem tájékoztat arról, hogy az LDC-országok milyen mértékben részesülnek – a kereskedelemösztönző támogatás nagy részét kitevő – nem országspecifikus támogatásban;
- o az uniós kereskedelemösztönző támogatás hatását csak nagyon korlátozott mértékben méri (lásd: 66–81. bekezdés).

5. ajánlás

A legkevésbé fejlett országoknak nyújtott uniós kereskedelemösztönző támogatás nyomon követésének és az arról való beszámolásnak a javítása

A legkevésbé fejlett országokban az új uniós kereskedelemösztönző támogatási beavatkozások jobb előkészítése érdekében a Bizottság:

- a) az időbeli eltolódás csökkentése, a kifizetésekről és a kötelezettségvállalásokról szóló beszámolás, valamint a regionális programok LDC-országonkénti becsült bontása révén készítsen időszerűbb és érdemibb jelentéseket a bizottsági kereskedelemösztönző támogatásokról.
- b) rendszeresen vizsgálja felül és kövesse nyomon a legkevésbé fejlett országokra vonatkozó kereskedelemösztönző támogatási cselekvési terveket (lásd: az 1. ajánlás b) pontja), például az ilyen országok egyes alcsoportjaira vonatkozó mutatók alapján.

Megvalósítás céldátuma: 2026 vége

Észrevételeinkről részletesebben

Az uniós stratégiai keretet aktualizálták annak érdekében, hogy az a legkevésbé fejlett országoknak a kereskedelemösztönző támogatás iránti igényeire összpontosítson, de annak alapján nem készült cselekvési terv

- 19** Az Európai Unió (a tagállamokkal közösen) 2007-ben fogadta el az első [kereskedelemösztönző támogatásra \(Aft\) vonatkozó stratégiáját](#), a [Kereskedelmi Világszervezet \(WTO\) hongkongi miniszteri konferenciáján](#) két évvel korábban elfogadott, támogatásra vonatkozó vállalásokat követően. A stratégia keretében évente 2 milliárd euró összegű finanszírozást ajánlott fel a kereskedelemmel kapcsolatos segítségnyújtásra, egyenlő mértékben a Bizottság által kezelt uniós költségvetésből és az uniós tagállamok támogatási költségvetéséből.
- 20** Megvizsgáltuk, hogy a Bizottság (az uniós képviselőkkel dolgozó munkatársaival együtt) kellően figyelembe vette-e a fejlesztési támogatás tervezése és programozása során a kereskedelemösztönző támogatásra vonatkozó aktualizált uniós stratégiát. Azt is értékeltük, hogy a Bizottság gondoskodott-e arról, hogy a legkevésbé fejlett országok kereskedelemösztönző támogatás iránti igényeit megfelelően, egy olyan módszertan alapján értékeljék, amely mind az ilyen támogatásra vonatkozó uniós stratégia prioritásait, mind a legkevésbé fejlett országok változó igényeit és a változó feltételeket is figyelembe veszi.

A kereskedelemösztönző támogatásra vonatkozó, 2017-ben aktualizált uniós stratégia a legkevésbé fejlett országokra való fokozott figyelmet szorgalmazta

21 2017-ben, tíz évvel az első kereskedelemösztönző támogatásra vonatkozó uniós stratégia után a Bizottság [közleményt](#) adott ki, amelyben megújított jövőkép felvázolásával aktualizálta a stratégiát. Ebben meghatározta azokat a módszereket, amelyek révén az Unió eredményesebbé teheti a stratégiát azáltal, hogy korszerűsíti a kereskedelemösztönző támogatást, és azt célzottabban juttatja el, elsősorban „a legkevésbé fejlett országok és az instabil helyzetben lévő országok” felé. Emellett nagyobb hangsúlyt fektetett a fenntarthatóság társadalmi és környezeti dimenzióira, az inkluzív gazdasági növekedésre, valamint a beruházások és a kereskedelem között már meglévő kapcsolatokra, amelyeket az [ENSZ 2030-ra vonatkozó fenntartható fejlődési céljainak](#) elérése érdekében teljes mértékben ki kell aknázni. Az aktualizált stratégia a meglévő gyakorlatokhoz képest a következő alapvető változásokat tette szükségessé⁵:

- „csökkenteni kell a jelenlegi széttagoltságot, és növelni kell a kereskedelemösztönző támogatás jótékony hatását a tájékozottabb és összehangoltabb teljesítés révén;
- fel kell erősíteni az uniós kereskedelemösztönző támogatás hatását a különféle uniós külpolitikai eszközök – különösen az új külső beruházási terv, a kereskedelmi megállapodások és a kereskedelmi rendszerek – teljes összhangjának megteremtésével és lehető legnagyobb mértékű kihasználásával;
- nagyobb figyelmet kell fordítani a gazdasági növekedéssel együtt a fenntarthatóság társadalmi és környezeti dimenzióira;
- jobban különbséget kell tenni az országok között, fokozottan összpontosítva a legkevésbé fejlett és az instabil helyzetben lévő országokra;
- javítani kell az ellenőrzés és a jelentéstétel színvonalát.”

⁵ A Bizottság közleménye, 2017.11.13.: Jólét a kereskedelem és a beruházás révén – A kereskedelemösztönző támogatásra vonatkozó 2007. évi közös uniós stratégia aktualizálása.

- 22** A 2017. évi aktualizálás azt a célt tűzte ki, hogy növelni kell a legkevesbé fejlett országok felé irányuló uniós és tagállami átfogó kereskedelemösztönző támogatás részarányát, és 2030-ra az összes kereskedelemösztönző támogatás 18%-áról (2010–2015-ös átlag) fokozatosan el kell érni a 25%-ot. Ez a finanszírozási cél összhangban volt a [kereskedelemösztönző támogatásra vonatkozó 8.a. fenntartható fejlődési céllal](#) (A fejlődő országoknak, különösen a legkevesbé fejlett országoknak nyújtott kereskedelemösztönző támogatás növelése, többek között a legkevesbé fejlett országoknak nyújtott kereskedelmi vonatkozású technikai segítségnyújtás kibővített integrált kerete révén), és azt várták, hogy elősegíti a [17.11. fenntartható fejlődési cél](#) elérését, amely szerint 2020-ig meg kell kétszerezni az LDC-országokból származó globális export arányát.
- 23** A stratégia legutóbbi változata nyolc éves, azt 2017 után nem aktualizálták. Időközben más kapcsolódó uniós kezdeményezések is indultak, amelyek párhuzamosan zajlanak. A [kereskedelempolitika 2021. évi felülvizsgálatáról szóló bizottsági közlemény](#) például több olyan, a fejlődő országokkal folytatott kereskedelemmel kapcsolatos kiemelt területet is magában foglalt, mint a felelős és fenntartható értékláncok előmozdítása, a fenntartható fejlődési célokhoz való hozzájárulás és az Európai Unió Afrikával fennálló partnerségeinek megerősítése.
- 24** 2021 decemberében a Bizottság és az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselője hivatalos [közös közleményt](#) adott ki a Global Gateway stratégiáról. Ez a kereskedelemösztönző támogatásra is hatással van, mivel célja a kulcsfontosságú stratégiai közlekedési, energetikai és digitális infrastruktúrába történő beruházások mozgósítása, az Unió partnereinek a zöld és digitális átalakulás felgyorsítására, valamint a kereskedelem és az emberek közötti kapcsolatok növelésére irányuló erőfeszítéseinek támogatása céljából. A stratégia a minőségi beruházások jobb feltételeinek megteremtése érdekében a pénzügyi eszközöket (amelyek célja a magánszektor beruházásainak ösztönzése) olyan operatív eszközökkel ötvözi, mint a technikai segítségnyújtás, a szakpolitikai és gazdasági párbeszéd, a kereskedelmi és beruházási megállapodások, valamint a szabványosítás. Ugyanakkor nem tesz említést a kereskedelemösztönző támogatásra vonatkozó uniós stratégiáról.

A 2017. évi stratégia aktualizálását nem követte olyan cselekvési terv, amely tagállami vagy uniós finanszírozásra vonatkozó mérföldköveket határozott volna meg

- 25** A 2017. évi stratégia aktualizálásakor az uniós kollektív kereskedelemösztönző támogatás 18%-a (a 2010–2015-ös időszak átlaga) a legkevésbé fejlett országokra, a fennmaradó rész pedig elsősorban ODC-országokra irányult. Az aktualizált stratégia azt a politikai célt tűzte ki, hogy ezt az arányt 2030-ig 25%-ra kell növelni, amit az Uniónak és tagállamainak közösen kell elérniük (lásd: [22. bekezdés](#)). E cél nagyságának indokolásáról nem kaptunk dokumentációt. A Bizottság tájékoztatása szerint azonban az mind az adományozó országok által az általános ODA⁶ tekintetében tett ígéreten, mind pedig azon a javaslaton alapult, hogy a tagállamoknak támogatásuk bizonyos részét az LDC-országok számára kell folyósítaniuk⁷.
- 26** A Bizottság úgy ítélte meg, hogy a 25%-os cél észszerű és megvalósítható mind az Unió, mind a tagállamok számára. A cél nem a legkevésbé fejlett országok kereskedelemösztönző támogatással kapcsolatosan más fejlődő országokéhoz viszonyított igényeinek számszerűsített értékelésén alapult. A célérték nem vette figyelembe az LDC-országok 2017–2030-as időszakban történő esetleges átsorolását sem, ami hatással lehet a számításra (lásd: az [I. melléklet 04. bekezdése](#)).
- 27** Megállapítottuk, hogy e finanszírozási célhoz nem dolgoztak ki operatív és célzott célkitűzést vagy a tagállamokkal egyeztetett olyan célkitűzéseket, amelyek magukban foglalhatták volna a következőket:
- köztes mérföldkövek a megvalósítás felé tett előrehaladás nyomon követésére;
 - egyedi célok az Unióra és tagállamaira vonatkozóan;
 - egyedi célok az egyes LDC-országokra vagy az LDC-országok csoportjaira vonatkozóan, azok specifikus igényei alapján, vagy a kereskedelemösztönző támogatás egyes kategóriáira vonatkozóan (lásd: [05. bekezdés](#));
 - figyelembe véve egyes LDC-országok átsorolásának lehetséges hatását (pl. a „fegyver kivételével mindent” programhoz való hozzáférés elvesztése – lásd: az [I. melléklet 10. bekezdése](#)).

⁶ „*International Development Strategy for the Second United Nations Development Decade*”, az ENSZ Közgyűlésének, 1970 október 24-i 2626 (XXV). sz. határozata, 43. bekezdés.

⁷ Az [NDICI-rendelet](#) (22) preambulumbekkezdése.

- 28** A célértéknek ütemezett lépésekre vagy az Unió és az egyes tagállamok között egyeztetett felelősségi körökre bontása nélkül az Unió és tagállamai számára nagyon nehéz lesz közösen teljesíteni az elfogadott célt.

A kereskedelemösztönző támogatás túlságosan tág fogalom ahhoz, hogy az uniós képviselvek és a végrehajtó partnerek számára a programozás ösztönzője legyen

- 29** Az általunk felkeresett LDC-országokban a kereskedelemösztönző támogatás mint stratégia vagy fogalom az országspecifikus vagy regionális többéves indikatív programok alapján nem szerepel kifejezetten az uniós képviselvek programozásában. Megállapítottuk, hogy az uniós képviselvek és a végrehajtó partnerek a kereskedelemösztönző támogatás fogalmát nem tartották relevánsnak, hasznosnak vagy kellően pontosnak ahhoz, hogy azt a támogatás célzottabbá tételéhez szem előtt tartsák.
- 30** A támogatás ehelyett egyes konkrét, a kereskedelemösztönző támogatáshoz kapcsolódó területekre irányul (például a termelési kapacitás fejlesztésére, a diverzifikációra, az értékláncok és az infrastruktúra fejlesztésére, a kereskedelmi eljárások egyszerűsítésére és az üzleti környezet javítására), amelyeket a partnerországokban feltárt igények alapján relevánsabbnak tartanak.
- 31** Gyakorlati és beszámolási célból a WTO és a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) a kereskedelemösztönző támogatást úgy határozta meg, hogy az a beavatkozások és ágazatok csaknem 100 [fejlesztési támogatási bizottsági \(DAC\) kódot](#) lefedő, széles körét foglalja magában. Ezek három fő kategóriába sorolhatók: gazdasági infrastruktúra, termelőkapacitás-építés, valamint kereskedelempolitika és -szabályozás (lásd: [05. bekezdés](#)). Uniós szinten az [NDICI – Globális Európa rendelet](#) már nem tartalmaz kereskedelemfejlesztési szakpolitikai mutatót a kiadásokra vonatkozóan, mivel azt az OECD 2021-ben a félreértelmezés kockázata miatt megszüntette⁸.
- 32** Más szervezetek, például a Világbank⁹ a kereskedelemösztönző támogatás különböző meghatározásait alkalmazzák saját céljaikra, és az infrastrukturális projektek kizárása érdekében szűkebben határozzák meg a kereskedelemösztönző támogatás fogalmát.

⁸ [Follow-up to the review of the Trade Development policy marker](#), OECD.

⁹ [What is the World Bank doing on aid for trade?](#) (3. o., 4. lábjegyzet); és [2023 EU Aft progress report](#) (158. o.).

A kereskedelemösztönző támogatás egyedi igényfelméréseire korábban a kibővített integrált keret alapján került sor, de azokat többnyire megszüntették

- 33** Fontos, hogy a Bizottság megfelelően értékelje a legkevésbé fejlett országok kereskedelemösztönző támogatás iránti igényeit, és hogy ezek az országok tanúsítsák, hogy a siker és a fenntarthatóság előmozdítása érdekében felelősséget vállalnak a nemzetközi adományozók támogatásáért. Az igényfelméréseknek – köztük a kereskedelemösztönző támogatással kapcsolatosaknak is – ezért a partnerországok kormányait és érdekelt feleit bevonó folyamatokra is ki kell terjedniük. Ez kihívást jelenthet, mivel az LDC-országok általában gyengébb intézményi és stratégiai keretekkel rendelkeznek, mint az ODC-országok. Az uniós képviseltek körében végzett felmérés¹⁰ szerint az LDC-országok közel egynegyede esetében a kereskedelemfejlesztést nem foglalták bele ténylegesen az országra vagy régióra vonatkozó stratégiai dokumentumba.
- 34** Korábban, attól az időszaktól kezdődően, amikor a WTO 2005-ben elindította a kereskedelemösztönző támogatás koncepcióját, a legkevésbé fejlett országok ilyen támogatással kapcsolatos igényeinek külön felmérésére („feltáró jellegű kereskedelmi tanulmányok”) került sor a **kibővített integrált keretben (EIF)**, és ebben az Unió finanszírozási partnerként vett részt. E tanulmányok révén az EIF arra törekedett, hogy a legkevésbé fejlett országok számára elemzési eszközöket bocsásson rendelkezésre a kereskedelem általános érvényesítéséhez, valamint közös alapot biztosítson a források rangsorolásához és mozgósításához, beleértve az adományozók támogatását is. A tanulmányokat azonban az elmúlt években általában nem frissítették (2017 óta az LDC-országokra vonatkozó feltáró jellegű kereskedelmi tanulmányoknak legfeljebb 20%-át frissítették), és a négy felkeresett uniós képvislet közül három (Kambodzsa kivételével) ezeket a tanulmányokat nem ismerte és nem használta fel a programozáshoz.

¹⁰ „Enhancing international trade by least developed countries” – Kiegészítő tanulmány a 2023. évi uniós kereskedelemösztönző támogatásról szóló eredményjelentéshez, Európai Bizottság.

- 35** A kibővített integrált keretet egy 2021. évi értékelés¹¹ az országspecifikus fókusz hiánya miatt bírálta. Az általunk felkeresett országok jelentései vegyesen ítélték meg az EIF hasznosságát. A ruandai kormány pozitívnak ítélte a programozáshoz és az Afrikai Kontinentális Szabadkereskedelmi Térségre vonatkozó végrehajtási stratégia támogatásához kapott segítséget, bár az elmúlt öt évben kevesebb ilyen eredmény született, míg Malawi arról számolt be, hogy az EIF hozzájárult az olajnövények, a szójabab és a földimogyoró exportjának növekedéséhez. Angolában nem voltak ismeretesek az EIF tevékenységei, Kambodzsában pedig csekély mértékben folyt ilyen tevékenység és megkérdőjelezhető volt a projektek hasznossága.
- 36** Az értékelés elismerte, hogy bár a feltáró jellegű kereskedelmi tanulmányok és frissítések megalapozott és hatékony elemzési keretet jelentenek, amely segíti az országokat az előttük álló kereskedelmi korlátok jobb megértésében, azokhoz igen megterhelő elemzési folyamatra van szükség, amely kihívást jelenthet az LDC-országok számára ahhoz, hogy érdemben részt vegyenek benne, mivel az ajánlások gyorsan elavulnak.

A Bizottság nem rendelkezik külön a kereskedelemösztönző támogatásra vonatkozó igényfelméréssel, de az uniós képviselvek meghatároznak kiemelt területeket

- 37** Átfogó tervezési munkája során a bizottsági személyzet mind a központban, mind az uniós képviselveken értékeli az LDC-országok gazdasági fejlődés és növekedés terén felmerülő igényeit. Ennek érdekében az uniós képviselvek számos hivatalos dokumentumot tanulmányoznak és érdekelt felet keresnek meg. A négy felkeresett LDC-országban voltak olyan nemzeti fejlesztési tervek, illetve exportstratégiák, amelyek igazolták a kormány prioritásait és a kereskedelemfejlesztés hiányosságait. Emellett az uniós képviselvek minisztériumokkal, a magánszektorral és a civil társadalmi szervezetekkel, nemzetközi nem kormányzati szervezetekkel és más adományozó partnerekkel együttműködésben meghatározták az igényeket, és beépítették azokat a támogatási programozásba.

¹¹ *Evaluation of the Enhanced Integrated Framework, final evaluation report*, Saana Consulting, 2021 december 9.

- 38** A feltárt igények és prioritások egyrészt – a prioritások és célkitűzések széles skáláját meghatározó – 2014–2020-as időszakra vonatkozó nemzeti indikatív programok, valamint a 2021–2027-es időszakra vonatkozó országspecifikus többéves indikatív programok révén épültek be az Unió átfogó fejlesztési programozásába, de regionális programok révén is, mivel egyes kereskedelemmel kapcsolatos kérdések csak regionális keretek között kezelhetők. A partnerországok csoportjait földrajzi elhelyezkedésük alapján lefedő regionális programokba beletartoztak az LDC-országok, de a programok nem kifejezetten ezeket célozták meg. Az általunk felkeresett uniós képviseletek nem tudtak tájékoztatást adni arról, hogy a regionális programok más fejlődő országokhoz képest milyen mértékben fedik le az LDC-országokat.
- 39** Az igényfelmérés másik lehetséges forrása az ENSZ Kereskedelmi és Fejlesztési Konferenciájának (UNCTAD) nyolc komponensből és 42 mögöttes mutatóból álló [termelési kapacitási indexe](#), amelyet minden LDC-ország esetében kidolgoztak. Az index célja azoknak a területeknek a meghatározása, ahol az országok vezető szerepet játszhatnak vagy lemaradhatnak, kiemelve, hol működnek a szakpolitikák, és hol van szükség javításra. Emellett az egyes komponensek keretében menetrendet is javasol a jövőbeli szakpolitikai intézkedésekre és beavatkozásokra vonatkozóan. Az indexet visszamenőlegesen, 2000-ig visszamenőleg számították ki, és háromévente felülvizsgálják. Az LDC-országokban a [nemzeti termelési kapacitáshiány értékelésére](#), valamint az ezen országoknak nyújtott támogatás kihasználtsági arányának elemzésére is sor került. Az uniós képviseletek azonban a négy felkeresett LDC-ország egyikében sem használták fel ezeket az eszközöket az igények meghatározására.

Az uniós kereskedelemösztönző támogatást az igényeknek megfelelően nyújtják, de az messze elmarad a finanszírozási céltól

- 40** A kereskedelemösztönző támogatásra vonatkozó 2017. évi uniós stratégia célja az volt, hogy növelje az Unió és a tagállamok kereskedelemösztönző támogatásának azt az arányát, amely a legkevésbé fejlett országokra irányul. A stratégia emellett nagyobb hangsúlyt fektetett a fenntarthatóság társadalmi és környezeti dimenzióira, valamint az uniós kereskedelemösztönző támogatás relevanciájának növelésére (lásd: [21.](#) bekezdés). Ebben a részben a következőket vizsgáljuk:

- o a Bizottság támogatása kellően célzottan irányult-e az LDC-országokra;

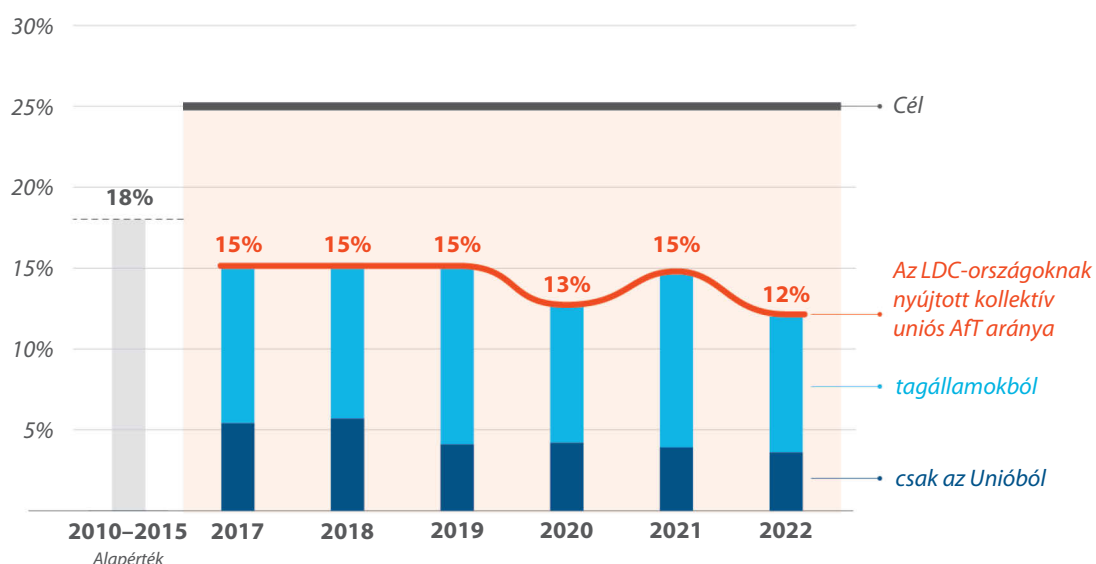
- az uniós kereskedelemösztönző támogatás az LDC-országok igényeinek megfelelő kategóriákra és ágazatokra terjedt-e ki;
- az uniós kereskedelemösztönző támogatás végrehajtása összehangolt módon történt-e.

A legkevésbé fejlett országokra vonatkozó finanszírozási cél távolról sem valósult meg, és nincs olyan részletes elemzés, amely korrekciós intézkedéseket tenne lehetővé

A Bizottság jelentése szerint a legkevésbé fejlett országoknak nyújtott uniós kereskedelemösztönző támogatás jóval elmarad a kitűzött céltől

41 A Bizottság arról számolt be, hogy a kereskedelemösztönző támogatásra vonatkozó uniós stratégia által 2030-ra kitűzött 25%-os finanszírozási cél (lásd: 22. bekezdés) messze nem valósult meg. A 2010–2015-ös időszak átlagának 18%-os és a 2017-ben meghatározott 15%-os célkitűzéshez képest az LDC-országoknak nyújtott kollektív uniós kereskedelemösztönző támogatás aránya 2022-ben (a legutóbbi olyan évben, amelyre vonatkozóan adatok állnak rendelkezésre) nem nőtt, sőt 12%-ra esett vissza (lásd: 3. ábra).

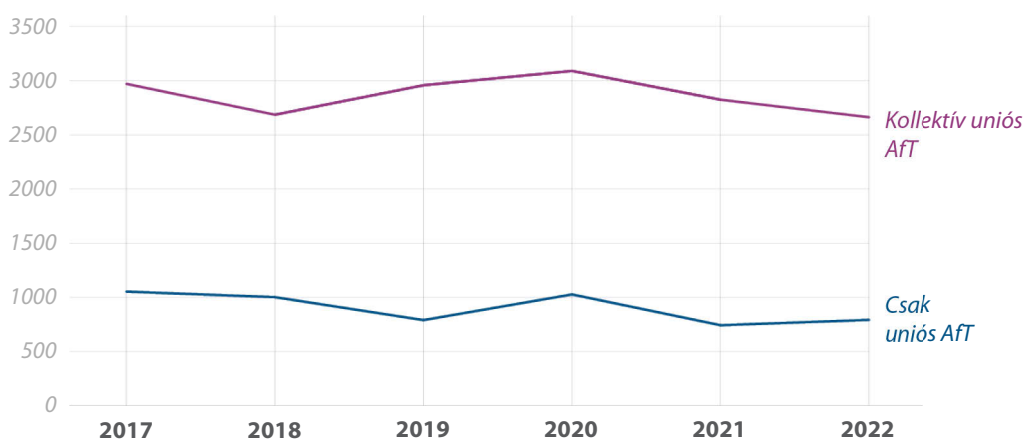
3. ábra | A legkevésbé fejlett országoknak nyújtott kollektív uniós kereskedelemösztönző támogatás aránya

Forrás: Európai Számvevőszék, az Európai Bizottság adatai alapján.

- 42** Az LDC-országoknak nyújtott, kizárólag uniós kereskedelemösztönző támogatás aránya (a 2017–2022-es időszakban átlagosan 12%) alacsonyabb volt, mint a tagállamoké (15%) (lásd: [2. ábra](#)). A Bizottság által szolgáltatott adatok szerint a Világbank (65%) és Japán (32%) által allokált megfelelő arányokkal való összehasonlítás alapján az uniós kereskedelemösztönző támogatás az LDC-országokat alacsonyabb prioritásúként kezeli.
- 43** A kollektív uniós kereskedelemösztönző támogatások legnagyobb része az ODC-országokra irányul. A 2017–2022-es időszakban a hat legnagyobb kedvezményezett (Törökország, Egyiptom, Ukrajna, Marokkó, Szerbia és India) számára nyújtott, kizárólag uniós kereskedelemösztönző támogatás összesen 15,2 milliárd eurót tett ki. Ez közel háromszorosa a 48 LDC-országnak nyújtott, kizárólag uniós kereskedelemösztönző támogatás összegének, amelynek összege ugyanebben az időszakban 5,4 milliárd euró volt (lásd: az [I. melléklet 04.](#) bekezdése).
- 44** Reálértéken a legkevésbé fejlett országoknak nyújtott, kizárólag uniós, illetve kollektív uniós kereskedelemösztönző támogatás volumene az elmúlt években szintén stagnált (lásd: [4. ábra](#)).

4. ábra | A legkevésbé fejlett országoknak nyújtott kollektív, illetve kizárólag uniós kereskedelemösztönző támogatás (millió euró, 2022. évi változatlan árakon)

Forrás: Európai Számvevőszék, az uniós kereskedelemösztönző támogatásról szóló 2024. évi eredményjelentés alapján.

A Bizottság nem végzett olyan részletes elemzést, amely lehetővé tette volna számára korrekciós intézkedések megtételét

- 45** Azt, hogy az uniós finanszírozás jóval elmarad az LDC-országokra vonatkozó céltól, 2021 óta minden egymást követő, az uniós kereskedelemösztönző támogatásról szóló eredményjelentés kimondta. A Bizottság azonban nem végzett olyan részletes elemzést az ezzel kapcsolatos okokról, amely alapján korrekciós intézkedéseket hozhatna a cél elérése vagy újraértékelése érdekében.
- 46** Több tényező is hozzájárulhat ahhoz, hogy a gyakorlatban a kereskedelemösztönző támogatással kapcsolatos allokációk terén kevesebb hangsúlyt fektessenek az LDC-országokra, ezek az országok ugyanis külön figyelmet igénylő jelentős nehézségekkel néznek szembe (lásd: [01. bekezdés](#)).
- 47** Először is, a 2017–2022-es időszakban az összes fejlődő országnak nyújtott uniós kereskedelemösztönző támogatás felét hiteleken keresztül folyósították (lásd: [04. bekezdés](#)). Az LDC-országok azonban nehezen férnek hozzá az ilyen típusú támogatáshoz, amelyhez innovatív finanszírozásra és magánforrások igénybe vételére van szükség. A [2014–2020-as és a 2021–2027-es többéves pénzügyi keretre vonatkozó uniós külső finanszírozási eszközök bizottsági értékeléséhez](#) használt külső tanulmány¹² kiemelte, hogy az instabil és a legkevésbé fejlett országokban nehézséget jelent a garanciák igénybe vétele. Ezt a kérdést a [külső tevékenységi garancia bizottsági értékelését kísérő 03/2024. sz. véleményünkben](#) mi is felvetettük. Az LDC-országok finanszírozása emiatt inkább vissza nem térítendő támogatásokra korlátozódik. A 2017 és 2022 közötti időszakban a legkevésbé fejlett országoknak juttatott uniós kereskedelemösztönző támogatás 78%-át vissza nem térítendő támogatáson keresztül folyósították, és csak 22%-át juttatták el hitelek formájában.

¹² [European Union's external financing instruments \(2014–2020 and 2021–2027\)](#), I. kötet, összefoglaló jelentés, 5. következtetés, 65. o.

- 48** Az LDC-országok esetében ez azzal a veszéllyel jár, hogy a probléma a [Global Gateway](#) stratégia jelentőségének növekedésével az elkövetkező években súlyosbodni fog. A Global Gateway stratégia végrehajtása főként az Európai Fenntartható Fejlődési Alap Pluszon keresztül történik, olyan garanciákkal és programokkal, amelyek a vissza nem térítendő támogatásokat hitelekkel ötvözik. Ezek célja, hogy más pénzügyi intézményektől és a magánszektorból további beruházásokat mozgósítsanak, az LDC-országokba irányuló beruházások szempontjából azonban kevésbé vonzóak. A négy felkeresett országban az uniós képviselőkkel, a nemzeti hatóságokkal és az egyéb érdekelt felekkel készített interjúink alapján ez a megközelítés azért volt kevésbé megfelelő, mivel ezen országok gazdasági helyzete instabil, eladósodottságukból fakadóan sebezhetőek és a magánszektor kevésbé képes devizában visszafizetni a hiteleket (lásd: [1. háttérmagyarázat](#)).

1. háttérmagyarázat

A felkeresett LDC-országok által az innovatív finanszírozáshoz való hozzáférés és a magánforrások mozgósítása terén tapasztalt nehézségek (példák)

Angolában egy EBB-projektet kellett volna indítani a magánszektor finanszírozáshoz való hozzáféréseinek megkönnyítése érdekében, a bankok hitelkereteinek támogatásával. Két bankot választottak ki, de a projektet végül nem indították el, mivel a bankok nem feleltek meg az átvilágítási (due diligence) vizsgálatokon.

Kambodzsában az Unió képviselte tájékoztatása alapján az EBB kamatlábai magasak más finanszírozási intézményekhez, például az Ázsiai Fejlesztési Bankhoz és a Világbankhoz képest, amelyek erősen diszkontált kamatlábakat kínálnak. A kambodzsai kormány ezért ez utóbbi bankokat részesíti előnyben. Ez megnehezíti az EBB-hitelek mozgósítását, kivéve a vegyesfinanszírozási projekteket, amelyek esetében az EBB jelentős kapcsolódó támogatásokat tud biztosítani.

A tapasztalatok szerint **Malawiban** a magánbankok vonakodnak részt venni az uniós kereskedelemösztönző támogatással kapcsolatos beavatkozásokban, például az EBB által végrehajtott [Kulima „Finanszírozási eszközökhöz való hozzáférés”](#) projektben, mivel nem akarnak kockázatot vállalni olyan ügyfelekkel szemben, akik nem folytatnak exporttevékenységet és nem kezelnek külföldi valutát. A projekt végső kedvezményezettjei kezdetben a mezőgazdasági kistermelők és a velük az életkörülményeik javítása céljából együttműködő kis- és középvállalkozások (kkv-k) lettek volna. Azok a helyi kereskedelmi bankok azonban, amelyek a projekten keresztül hitelt nyújtottak, csak olyan nagy ügyfeleknek nyújtottak hitelt, amelyekkel már korábban is együttműködtek (a források mintegy 90%-át agrárvállalkozások kapták); a fő célcsoport ezért nem részesült közvetlenül a projekt előnyeiből.

- 49** Emellett a Bizottság szerint a fejlődő országoknak a mezőgazdasági ágazatban nyújtott uniós kereskedelemösztönző támogatás, amely döntő fontosságú az LDC-országok számára (lásd: [55.](#) bekezdés), lassulóban van¹³, és a gazdasági infrastrukturális beruházások száma nő, többek között amiatt, hogy a Global Gateway prioritásként kezeli a közlekedési folyosókkal kapcsolatos beruházásokat. A fejlődő országokban ez az általános tendencia már 2022-ben megfigyelhető volt, amikor a gazdasági infrastruktúrába történő uniós kereskedelemösztönző támogatással kapcsolatos beruházások meghaladták a termelési kapacitás kiépítésére irányuló beruházásokat¹⁴.
- 50** Ez ellentétben áll az LDC-országok helyzetével, ahol ugyanebben az évben a gazdasági infrastrukturális beruházások az uniós kereskedelemösztönző támogatás 37%-át tették ki, szemben a termelési kapacitás kiépítésére fordított 62%-kal. Az LDC-országok még mindig gazdasági fejlődésük azon szakaszában vannak, amelyben termelési kapacitásuk növelésére van szükség.
- 51** A harmadik tényező, amely a legkevésbé fejlett országokban az uniós kereskedelemösztönző támogatás stagnálásához hozzájárul, a nem országspecifikus támogatások növekvő aránya, vagyis az a kereskedelemösztönző támogatás, amelyet nem különítenek el az egyes országok számára. Az uniós kereskedelemösztönző támogatásnak ez az aránya 2017 és 2022 között 18%-ról 39%-ra nőtt. A nem országspecifikus támogatást főként a fejlődő országoknak (köztük az LDC-országoknak) juttatják regionális többéves indikatív programokon keresztül, amelyek több, nem feltétlenül ugyanahhoz a jövedelemcsoportozáshoz tartozó országra terjednek ki.
- 52** Megállapítottuk, hogy az LDC-országok túlnyomó többségét (szubszaharai Afrika, valamint Ázsia és a csendes-óceáni térség) lefedő két regionális többéves indikatív program a konkrét célkitűzések, a támogatás típusa vagy a várt eredmények tekintetében nem összpontosított különösebben az LDC-országokra a kereskedelemösztönző támogatás területeit lefedő segítségnyújtás programozása során. Az általunk megkérdezett uniós képviselők szerint emiatt verseny alakul ki az országok (LDC-k és ODC-k) között az erőforrásokért, különösen az országos szintű vegyesfinanszírozási műveletek tekintetében. Egyes, erősebb intézményi kerettel és technikai kapacitással rendelkező LDC-országok – például Kambodzsa – jól teljesítettek, míg mások nem rendelkeznek az ahhoz szükséges erőforrásokkal, hogy eredményesen kapcsolatot tarthassanak több regionális gazdasági közösség titkárságával és a területükön kívüli „regionális” uniós képviselőkkel. Ez volt a helyzet például Malawi esetében (lásd: [64.](#) bekezdés).

¹³ [2024 EU AfT progress report](#), 10. o.

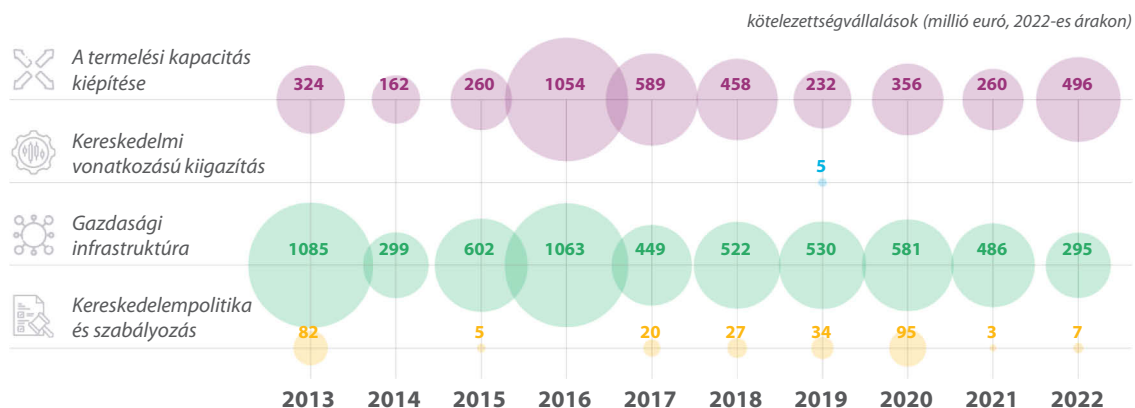
¹⁴ Uo., 35. o.

- 53** Végezetül, egyes LDC-országokban a gyenge intézményi keretek, illetve a hivatalos fejlesztési támogatással kapcsolatos tapasztalat hiánya szintén olyan tényezőt jelentenek, amelyek hozzájárulnak az uniós kereskedelemösztönző támogatás alacsony szintjéhez. A négy felkeresett ország közül ez különösen igaz volt Angolára, amely más LDC-országokhoz képest a 2017–2022-es időszakban nagyon kevés uniós kereskedelemösztönző támogatásban részesült (abszolút értékben – 11,8 millió euró –, de különösen egy főre vetítve). Az Unió képviselte szerint Angola az Unió által nyújtott hivatalos fejlesztési támogatás viszonylag új kedvezményezettje (kb. 2010 óta), és emiatt a fejlesztési segélyek kezeléséhez szükséges mechanizmusok még mindig nem kellően kiforrottak.

A legkevésbé fejlett országoknak nyújtott uniós kereskedelemösztönző támogatás számos releváns kategóriára és ágazatra kiterjed, de a projektek gazdasági fenntarthatósága nem mindig biztosított

- 54** A kereskedelemösztönző támogatás széles körű, és három fő kategóriára és számos különböző ágazatra terjed ki (lásd: [05. bekezdés](#)). A legkevésbé fejlett országoknak nyújtott uniós kereskedelemösztönző támogatás két fő kategóriára összpontosul: „gazdasági infrastruktúra” és „termelői kapacitás kiépítése”, amelyek a 2017–2022-es időszakban a teljes uniós kereskedelemösztönző támogatás 53%-át, illetve 44%-át tették ki. A kereskedelemösztönző támogatás harmadik kategóriájának, a „kereskelempolitika és szabályozás” kategóriának az aránya ugyanebben az időszakban mindössze 3% volt (lásd: [5. ábra](#)). A fent említettek szerint (lásd: [50. bekezdés](#)) 2022-ben a „termelői kapacitás kiépítése” a legkevésbé fejlett országok számára nyújtott uniós kereskedelemösztönző támogatás nagyobb részét tette ki, mint a „gazdasági infrastruktúra”, ellentétben az ODC-k esetében megfigyelt tendenciával.

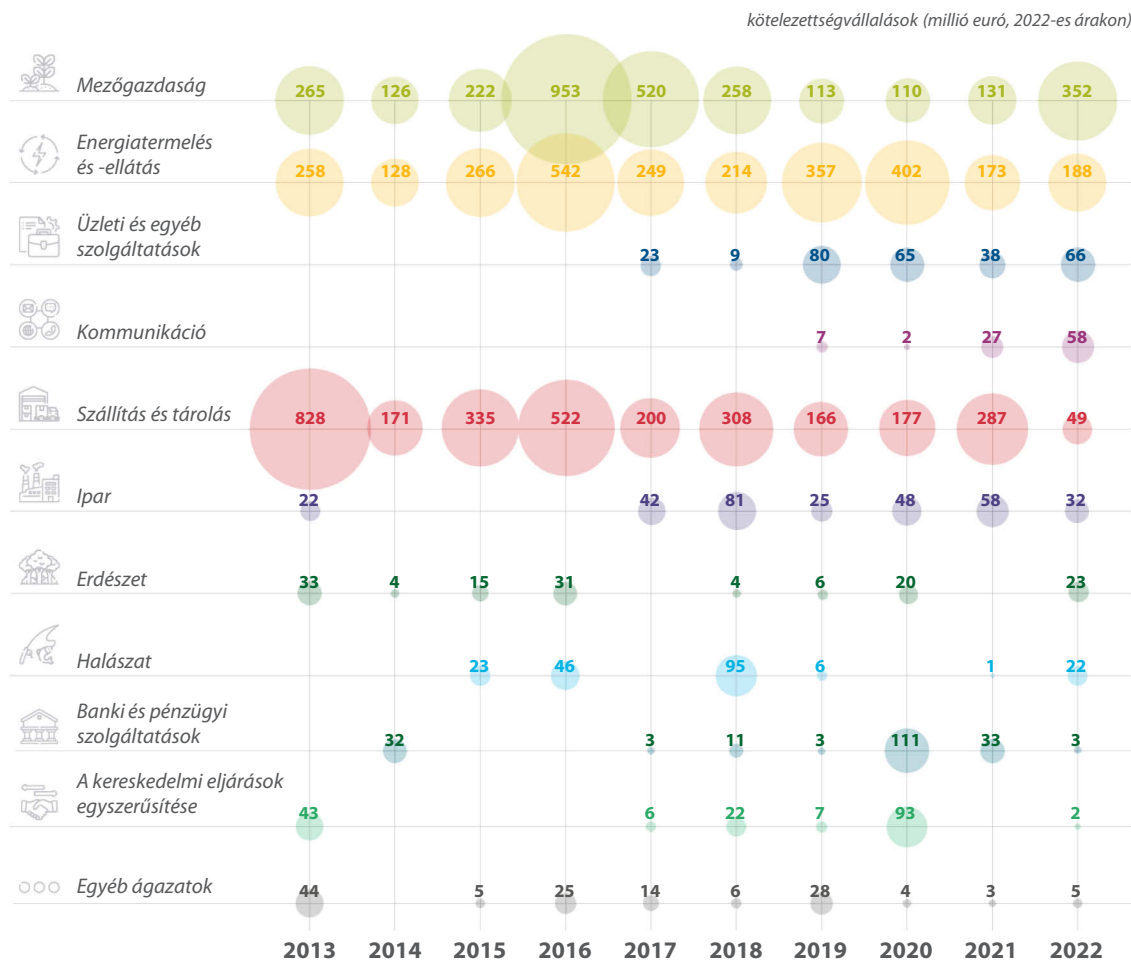
5. ábra. | Az LDC-országoknak nyújtott uniós kereskedelmi támogatás kategóriánként, 2013–2022 (kötelezettségvállalások, millió euró, 2022. évi változatlan áron)

Forrás: Európai Számvevőszék, az Európai Bizottság adatai alapján.

55 Ami a támogatott ágazatokat illeti, a 2017–2022-es időszakban a legkevésbé fejlett országoknak nyújtott uniós kereskedelemösztönző támogatás főként az energiatermelésre és -ellátásra (29,1%), a mezőgazdaságra (27,3%), valamint a közlekedésre és a tárolásra (21,8%) irányult (lásd: [6. ábra](#)). Az ODC-országok esetében ugyanakkor a támogatás középpontjában az energia-, a banki és a pénzügyi szolgáltatási, valamint a közlekedési ágazat állt. Az LDC-országok gazdasága nagymértékben függ a mezőgazdaságtól, és ennek az ágazatnak a fejlődését az LDC-országok kormányai általában prioritásként kezelik az élelmezésbiztonság és a potenciális exportbevételek növelése érdekében.

6. ábra. | Az LDC-országoknak nyújtott uniós kereskedelemösztönző támogatás ágazonként, 2013–2022 (kötelezettségvállalások, millió euró, 2022. évi változatlan árakon)

Forrás: Európai Számvevőszék, az Európai Bizottság adatai alapján.

- 56** A négy felkeresett országban megállapítottuk, hogy a kereskedelemösztönző támogatással kapcsolatos általunk vizsgált projektek összhangban voltak a partnerország ilyen támogatással kapcsolatos igényeivel, valamint a kapcsolódó többéves indikatív programban meghatározott prioritásokkal és célkitűzésekkel. Az uniós finanszírozású projektek többek között a következőkre irányultak: a nemzeti hatóságok technikai kapacitásának növelése a kereskedelem területén, az exportlehetőségekkel rendelkező értékláncok azonosítása, laboratóriumi berendezések biztosítása az országok szabványosítási és exporttanúsítási rendszereinek javítása érdekében, illetve a termelési kapacitás támogatása.

- 57** Helyszíni látogatásaink során megállapítottuk, hogy az intézkedéseket végrehajtották, és az outputok általában a terveknek megfelelően valósultak meg. Megállapításunk szerint az általunk megvizsgált projektek általában hozzájárultak az országok kereskedelmi potenciáljának növeléséhez. A **2. háttérmagyarázat** példákat mutat be a releváns projektekre.

2. háttérmagyarázat

A négy felkeresett országban végrehajtott uniós kereskedelemösztönző támogatással kapcsolatos intézkedések és az elért eredmények (példák)

Angolában a „Train for Trade II” EU–UNCTAD közös program célja a helyi kapacitások megerősítése, valamint a kereskedelmi és beruházási kérdésekkel kapcsolatos nemzeti felelősségvállalás előmozdítása volt. A program a minisztériumok és állami szervek személyzetének képzéséből és kapacitásépítéséből állt, illetve magában foglalt egy vállalkozói képzési programot is a mikrovállalkozások és a kkv-k számára. A tervezett outputok – a képzési rendezvények, műhelytalálkozók és technikai dokumentumok számát tekintve – teljes mértékben megvalósultak.

Kambodzsában a **CAPFISH Capture – A halfeldolgozás fejlesztése** nevű projekt célja, hogy az ország szabályozási és intézményi rendszerének korszerűsítése és a vállalkozásfejlesztési szolgáltatások fejlesztése révén támogassa a halfeldolgozást. Az általunk felkeresett két kkv-nál ez hatékonyabb és higiénikusabb halszáritó létesítményeket és halpástétom-gyártási, illetve csomagolási módszereket eredményezett, valamint ennek nyomán vezették be a kambodzsai minőségi pecsét alkalmazását is a nemzetközi élelmiszer-biztonsági követelményeknek való megfelelés céljából. Kambodzsza 2025-ben jóváhagyást kért a Bizottságtól ahhoz, hogy halászati termékeket exportálhasson az Unióba.

Malawiban az Unió támogatta a **Kulima „A gazdálkodás előmozdítása Malawiban”** elnevezésű programot, amelynek célja a mezőgazdasági termelékenység növelése és a termelés diverzifikálása, a mezőgazdasági értékláncok fejlesztése és a mezőgazdasági ágazat irányításának megerősítése. Felkerestünk egy mezőgazdasági kutatóállomást, ahová laboratóriumi berendezéseket szállítottak. A berendezések növelték a laboratóriumok elemzési képességét, és lehetővé tették számukra annak vizsgálatát, hogy a mezőgazdasági termékek mentesek-e a géntechnológiával módosított szervezetektől, ez ugyanis néhány ország esetében a kivitel előfeltételét jelenti.

Ruandában az Unió támogatást nyújtott a **„Piacvezérelt megközelítés az értéklánc fejlesztésére és a ruandai kávépiac bővítésére”** elnevezésű projekt számára. A projekt célja a ruandai kávé-értéklánc és az exportpotenciál fejlesztése. Bár a projekt még nem fejeződött be, Ruanda részvétele a globális kávé-értékláncban már javult.

58 A projektekről készített értékelésünk szerint míg az outputok megvalósultak, egyes esetekben fennáll annak a kockázata, hogy az elkövetkező években a partnerországok nem lesznek képesek:

- hasznosítani a projektek eredményeit, például egyes meghatározott értékláncokat fejleszteni vagy az újonnan megszerzett technikai kapacitást alkalmazni regionális és nemzetközi kereskedelmi tárgyalások során;
- biztosítani a projektek gazdasági fenntarthatóságát, figyelembe véve a minisztériumokban a személyzet magas rotációját vagy az új berendezések működési költségeit.

A **3. háttérmagyarázat** azokra a projektekre mutat be példákat, amelyek nehezen tudják hasznosítani eredményeiket, illetve biztosítani gazdasági fenntarthatóságukat.

3. háttérmagyarázat

Projektek, amelyek nehézségekbe ütköznek az eredmények bővítése, illetve gazdasági fenntarthatóságuk biztosítása terén (példák)

Angolában a „Train for Trade II” projekt tervezett outputjai teljes mértékben megvalósultak, hatása azonban kevésbé nyilvánvaló. Míg összesen több mint 3000 személy részesült képzésben, több mint felük a közszférában dolgozott, ahol nagy a személyzet rotációja, és a szakértelem nem biztos, hogy megőrizhető. Bár a program megállapította, hogy bizonyos értékláncok rendelkeznek exportlehetőségekkel, ezen ágazatok termelékenységét még növelni kell. A „Train for Trade II” hatása – részben a nehéz külső tényezők miatt nem volt jelentős. A projekt kereskedelmi vonatkozású eredmény-/hatásmutatói – a világ más országaiba irányuló nem olaj export aránya, a Dél-afrikai Fejlesztési Közösség (SADC) országaiba irányuló teljes export értéke és az ezen országokba irányuló, nem olajexport aránya – általában szintén nem teljesültek.

Kambodzsában az uniós képviselő azzal hajtotta végre az energiahatékonyságot előmozdító SWITCH-Garment projektet, hogy 50 ruhagyárban finanszírozott energetikai auditokat. Az auditok után e gyárak közül 23 úgy döntött, hogy a megfogalmazott ajánlások egy részét (saját költségén) végrehajtja. Az egyik leggyakoribb ajánlás a szolárpanelek telepítése volt. Ezt az ajánlást azonban csak kevés gyár hajtotta végre, mivel a szolárpanelek villamosenergia-hálózathoz való csatlakoztatásának a kambodzsai jogszabályokban meghatározott költségei elvitetik a potenciális megtakarításokat.

A projekt azokat a ruhagyár-típusokat is meghatározta, amelyeket a leginkább kellene energiahatékonysági intézkedésekkel megcélózni (pl. az energiaigényes vasalást nagy mennyiségben végző gyárak,). Ezek a gyárak azonban gyakran külföldi befektetők tulajdonában vannak, akik nem kívánnak épületek korszerűsítésébe beruházni.

Malawiban felkerestünk egy, a **Kulima program** keretében támogatott mezőgazdasági kutatóállomást. A kedvezményezett laboratóriumának megnövekedett analitikai kapacitását lehetőségnek tekintette arra, hogy megszerezze az akkreditációt a nemzetközi piacokra irányuló export tanúsításához. Ezt azonban a projekt tervezésekor nem irányozták elő, és a kedvezményezett nem láthatja előre, hogy ez megvalósul-e, és ha igen, mikor. Emellett a laboratórium a projekt kezdetén ingyenesen kínált bizonyos szolgáltatásokat, ami negatív hatással volt a projekt fenntarthatóságára. A laboratórium csak a közelmúltban kezdett el díjat felszámolni a mezőgazdasági termelőknek és más felhasználóknak egyes általa nyújtott szolgáltatásokért, hogy önfenntartóvá váljon, ezt azonban mindeddig nem sikerült elérnie.

Ruandában a **kávé-értéklánc javítására és a ruandai kávépiac bővítésére irányuló projekt** nem vette kellőképpen figyelembe az éghajlatváltozással kapcsolatos kockázatokat. A közelmúltban az (éghajlatváltozáshoz kapcsolódó) időjárási zavarok hatással voltak az évszakok váltakozására (esős/száraz évszakok), és ezáltal a kávétermelési ciklusra. A nemzetközi vevőkkel az adásvételi szerződéseket esetenként még a betakarítandó termés mennyiségének és minőségének ismertté válása előtt kell megkötni, ami miatt kiszámíthatatlanabb lesz az értékesítés mennyisége és alacsonyabbak a bevételek.

Az uniós képviseletek által végzett koordináció általában megfelelő, de nem éltek a lehetőséggel, hogy jobban koordinálják az együttműködést a tagállamokkal és a regionális uniós képviseletekkel

- 59** A legkevésbé fejlett országoknak nyújtott kereskedelemösztönző támogatás összetett környezetben működik, amelyben számos érdekelt fél vesz részt. Ezek közé tartoznak a partnerországok (az LDC-k), a tagállamok (beleértve nemzeti fejlesztési ügynökségeiket, minisztériumaikat és nagykövetségeiket is), más nemzetközi adományozók, a partnerországokban működő uniós képviseletek, „regionális” uniós képviseletek, a Bizottság központja, a magánszektor és a civil társadalmi szervezetek. Az uniós kereskedelemösztönző támogatás valamennyi szinten történő összehangolt végrehajtása alapvető fontosságú ahhoz, hogy biztosítani lehessen a támogatás eredményes célba juttatását és a partnerország részéről a felelősségvállalást.
- 60** Megállapítottuk, hogy a felkeresett uniós képviseletek többsége – kétoldalúan és a kereskedelemösztönző támogatással kapcsolatos területekkel foglalkozó különböző adományozói bizottságok részeként –, intenzív együttműködést folytatott az LDC-országok kormányaival. A kereskedelmi kamarákon és más szövetségeken keresztül – különösen a Global Gateway stratégia elfogadása óta – strukturált párbeszédet is folytatnak a magánszektorral, valamint a civil társadalmi szervezetekkel.

- 61** A felkeresett országok esetében azt is megállapítottuk, hogy rendszeres interakcióra és eszmecserére került sor a Bizottság központja és az uniós képviselők között. Az uniós képviselőkkel készített interjúink alapján azonban a központtól a beszámolóval kapcsolatban kapott visszajelzés javításra szorult. Ez különösen igaz volt a kereskedelemösztönző támogatással kapcsolatos felmérés esetében, amelyet a Bizottság központja küldött az uniós képviselőknek (lásd: [67. bekezdés](#)).
- 62** Az „Európa együtt” kezdeményezések célja, hogy egybegyűjtsék az Uniót és tagállamait – beleértve végrehajtó ügynökségeiket és az állami fejlesztési bankokat is –, valamint az EBB-t és az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bankot. A Bizottság szerint az „Európa együtt” megközelítés mögött az a szándék áll, hogy az Unió és tagállamai erőik egyesítésével növeljék külső tevékenységeik hatását. Mivel a kereskedelemösztönző támogatásra vonatkozó uniós stratégia az Unió és tagállamai közös stratégiája, amely közös célkitűzéseket és számszerűsített célokat határoz meg, az „Európa együtt” kezdeményezések éppen ezt az Unió és a tagállamok között szükséges komplementaritást mozgíthatják elő.
- 63** Megállapítottuk azonban, hogy annak ellenére, hogy a felkeresett országok többéves indikatív programjaiban tervként szerepeltek a kereskedelemösztönző támogatással kapcsolatos területeket lefedő „Európa együtt” kezdeményezések, azok általában nem tükröződtek közös programozásban, összehangolt végrehajtásban, illetve közös nyomon követésben és beszámolásban (különösen Angolában és Malawiban). Ezt két olyan tagállam külügyminisztériumainak képviselőivel készített interjúink is alátámasztották, amelyek a legnagyobb adományozók közé tartoznak, és akik megkérdőjelezték az ilyen kezdeményezések gyakorlati hozzáadott értékét.
- 64** Az egyes LDC-országoknak nyújtott uniós kereskedelemösztönző támogatást nemcsak országspecifikus többéves indikatív programok keretében folyósítják, hanem regionális programokon keresztül is, amelyeket regionális hatáskörrel rendelkező uniós képviselők irányítanak. A felkeresett országokban készített interjúink alapján kiderült, hogy az uniós képviselők és egy vagy több regionális uniós képviselő közötti interakció egyes esetekben korlátozott volt és nem volt strukturált (lásd: [4. háttérmagyarázat](#)). Ez különösen fontos az uniós kereskedelemösztönző támogatással kapcsolatos nem országspecifikus beavatkozások és regionális többéves indikatív programok számának növekedésével összefüggésben (lásd: [51. bekezdés](#)).

4. háttérmagyarázat

A Malawit érintő regionális programok (példák)

A Malawi regionális kereskedelmi integrációval kapcsolatos igényeinek kielégítéséhez nyújtott uniós kereskedelemösztönző támogatás legnagyobb részét a szubszaharai-Afrikára vonatkozó 2021–2027-es többéves indikatív program biztosítja. A Malawit érintő regionális programokat és projekteket a Kelet- és Dél-afrikai Közös Piac (COMESA) esetében a zambiai, a Dél-afrikai Fejlesztési Közösség (SADC) esetében pedig a botswanai uniós képviselőlet hajtja végre.

A tervezési szakasz kivételével az Unió malawi képviselőlete nem áll szoros kapcsolatban a regionális uniós képviselőletekkel a Malawit érintő kereskedelmi vonatkozású programok tekintetében. Az Unió malawi képviselőlete számára az e programok révén elért eredmények nyomon követése is nehézséget jelent.

Emellett a malawi nemzeti hatóságok nem rendelkeznek elegendő technikai kapacitással ahhoz, hogy tényleges kapcsolatot tarthassanak fenn a COMESA és az SADC titkárságaival. Ez, valamint Malawi viszonylag kis mérete és (más országokhoz képest) csekély súlya a kereskedelmi rendszerekben, valamint a regionális uniós képviselőletekkel való strukturált együttműködés hiánya azzal a kockázattal jár, hogy a projekteket nem igazán az ország igényeivel összhangban rangsorolják. Ez a helyzet például az uniós finanszírozású [egyablakos határátkelőhelyek létrehozására irányuló, regionális projekt](#) esetében. A projekt a Nacala folyosón található, Zambia és Malawi közötti Mwami/Mchinji határra terjedt ki, amely csak korlátozott jelentőséggel bír Malawi exportja szempontjából (a teljes volumen mindössze 5%-át teszi ki), míg a Mozambik és Tanzánia közötti, sokkal relevánsabb határátkelőhelyek még egyik oldalon sem működnek.

Javult az uniós kereskedelemösztönző támogatás eredményeinek és hatásainak bizottsági nyomon követése és az arról való beszámolás, de ezek nem átfogóak

- 65** A kereskedelemösztönző támogatásra vonatkozó 2017. évi aktualizált uniós stratégia átfogóbb és eredményközpontúbb nyomon követést és beszámolást szorgalmaz az uniós kereskedelemösztönző támogatással kapcsolatos beavatkozások által elért hatás elemzésének és bemutatásának javítása, valamint a levont tanulságok terjesztése érdekében. Ebben a szakaszban azt vizsgáljuk, hogy a Bizottság javította-e a kereskedelemösztönző támogatásra vonatkozó uniós nyomon követést és beszámolást az e támogatással kapcsolatos új beavatkozások megalapozása és támogatása érdekében.

2017 óta a Bizottság a kereskedelemösztönző uniós támogatásról külön éves eredményjelentést tesz közzé

- 66** A kereskedelemösztönző támogatásra vonatkozó uniós stratégia aktualizált változatával összhangban a Bizottság 2017 óta [a kereskedelemösztönző támogatásról szóló éves eredményjelentést tesz közzé](#), kiemelve az Unió hozzájárulását a kereskedelemösztönző támogatásra vonatkozó globális kezdeményezéshez. Ezek a jelentések elemzik a fejlődő országokkal folytatott uniós kereskedelem terén elért eredményeket, és áttekintést nyújtanak az összes fejlődő országba (köztük az LDC- országokba) irányuló uniós kereskedelemösztönző támogatások áramlásáról. Ezek az OECD -hivatalos fejlesztési támogatásra vonatkozó adatain, valamint az Európai Statisztikai Hivatal (Eurostat) kereskedelmi statisztikáin alapulnak.
- 67** Az eredményjelentések többsége tartalmaz egy kvalitatív értékelést is, amely a kereskedelemösztönző támogatásra vonatkozó kétévente (2022-ig évente) végzett felmérésen alapul, amelyet a Bizottság központja küld ki az uniós képviseleteknek (ezeket a partnerországbeli tagállami képviseletekkel közösen kell kitölteni), valamint 2024 óta az egyes uniós tagállamoknak is. A Bizottság szerint a felmérés lehetőséget kínál arra, hogy helyszíni visszajelzéseket gyűjtsenek az uniós kereskedelemösztönző támogatásokról, és megosszák egymással a bevált gyakorlatokat, illetve a levont tanulságokat. A legutóbbi, 2024-ben végzett felmérés a következőkre terjedt ki:
- az uniós kereskedelemösztönző támogatás relevanciája és összehangolt végrehajtása;
 - az uniós kereskedelmi eszközök koherenciája;
 - az uniós kereskedelemösztönző támogatás hozzájárulása a beruházási környezet javításához, a regionális integrációhoz és a kereskedelmi eljárások egyszerűsítéséhez, valamint annak az uniós Global Gateway stratégiával való összhangja.
- 68** Emellett a Bizottság 2023-ban egyszeri célzott értékelést végzett a kereskedelemösztönző támogatásról a legkevésbé fejlett országokra vonatkozóan. Az értékelés összefoglalása az uniós kereskedelemösztönző támogatásról szóló 2023. évi eredményjelentéshez kapcsolódó kiegészítő tanulmányban olvasható. A tanulmány kitért az LDC-országok kereskedelmi teljesítményére, valamint arra, hogy a kereskedelemösztönző támogatás milyen szerepet játszhatna kereskedelmi képességeik javításában.

69 Ez a tanulmány a kereskedelemre és a kereskedelemösztönző támogatásra vonatkozó nemzetközi statisztikák vizsgálata mellett egy, az [uniós kereskedelemösztönző támogatásról szóló 2022. évi eredményjelentéshez](#) használt uniós felmérésen (lásd: [67.](#) bekezdés) alapuló minőségi értékelést is tartalmazott, amelyet hat kiválasztott LDC-országgal készített interjúk egészítettek ki. Az értékelés konkrétan az LDC- és ODC-országokban működő uniós képviselletektől kapott válaszokat is összehasonlította a következők tekintetében:

- o kereskedelmi stratégia, irányítás és érdekelt felek közötti koordináció;
- o kereskedelemösztönző támogatás, amelynek célja az országok segítése ahhoz, hogy a kereskedelmi megállapodások és preferenciák előnyeiből részesülhessenek;
- o kereskedelemösztönző támogatás a munkaügyi és emberi jogi rendelkezések, a környezetvédelmi és éghajlat-politikai rendelkezések, valamint az üzleti környezet és a beruházási környezet esetében.

Az uniós kereskedelmi támogatásokra vonatkozó bizottsági átfogó nyomon követés és beszámolás nem teljes körű

70 Bár a Bizottság 2017 óta javította az uniós és tagállami kereskedelemösztönző támogatásra vonatkozó nyomon követést és beszámolást, továbbra is számos fogalmi hiányosság áll fenn, amelyek miatt nem lehet teljes képet kialakítani az uniós kereskedelemösztönző támogatásról.

A pénzügyi inputok Bizottság általi nyomon követése nem teljes körű

71 Az uniós kereskedelemösztönző támogatás éves eredményjelentéseiben szereplő összes éves pénzügyi input számszerűsítése a lekötött összegek felhasználásával történik régió, jövedelemcsoport, kategória, ágazat vagy tőkeáramlás típusa szerinti bontásban. Ezért bármely jövedelemcsoport, például az LDC-országok bontásában, a nyomon követés csak az éves kötelezettségvállalásokra korlátozódik, további bontás nélkül.

72 Három további hiányosság akadályozza a legkevesbé fejlett országokba irányuló uniós kereskedelemösztönző támogatás áramlására vonatkozó bizottsági nyomon követés és beszámolás relevanciáját:

- Az uniós kereskedelemösztönző támogatások áramlásairól kötelezettségvállalások alapján számolnak be, amelyek általában többévesek, de azokat az aláírásuk évében teljes mértékben nyilvántartásba veszik. Ez megnehezíti az egyes LDC-országok kereskedelemösztönző támogatással kapcsolatos allokációinak összehasonlítását. A kötelezettségvállalások emellett nem mindig vezetnek megfelelő kifizetésekhez. Kambodzsában megvizsgáltunk egy olyan programot, amelynek esetében a lekötött költségvetés 13%-át (27,5 millió euróból 3,5 millió eurót) nem fogják folyósítani, mivel egyes olyan célokat, amelyek a költségvetés-támogatás kifizetésének feltételét jelentik, nem tudták teljesíteni. A többadományozós projektek jelentős késedelmet is szenvedhetnek, mint például Malawiban a Blantyre repülőtér esetében, amelyre vonatkozóan 2019-ben 17 millió euró összegű kötelezettségvállalást írtak alá, de eddig még nem történt kifizetés.
- A Bizottság jelentései szerint az uniós kereskedelemösztönző támogatás nagy része (2022-ben 39%) nem országspecifikus, így nem tudja felmérni, hogy ez a támogatás milyen mértékben jut el az LDC-országokhoz és segít kiépíteni azt a kereskedelmi kapacitást és infrastruktúrát, amelyre ezeknek az országoknak szükségük van a regionális és globális kereskedelem előnyeinek kihasználásához.
- Még mindig több mint két év időbeli eltolódás van a kereskedelemösztönző támogatás lekötése és e kötelezettségvállalásról való beszámolás között (azaz a Bizottság által 2025 februárjában közzétett, az uniós kereskedelemösztönző támogatásról szóló 2024. évi eredményjelentés csak 2022-ig szolgáltat adatokat). Már a kereskedelemösztönző támogatásra vonatkozó, 2017-ben aktualizált uniós stratégia is szorgalmazta ennek az időeltolódásnak a csökkentését (lásd: [51. bekezdés](#)).

Az elért outputokra és eredményekre vonatkozóan nem végeznek nyomon követést

73 Az uniós kereskedelemösztönző támogatásról szóló eredményjelentések nem tartalmazzak adatokat az uniós kereskedelemösztönző támogatás elért outputjairól és eredményeiről, és a Bizottság nem bocsátott rendelkezésünkre más, ilyen adatokat tartalmazó dokumentumot. Ezek az információk csak az egyes projektre vagy finanszírozási programra vonatkozóan állnak rendelkezésre (lásd: [57. bekezdés](#)), és azokat nem gyűjtik össze központi vagy országos szintű dokumentumban a nemzeti végrehajtási tervek/többéves indikatív programok végrehajtásának nyomon követése céljából (lásd: [5. háttérmagyarázat](#)).

5. háttérmagyarázat

A kereskedelemmel kapcsolatos releváns mutatók, amelyeket nem mindig követnek nyomon (példák)

Megállapítottuk, hogy a négy felkeresett ország egyikében (Angola) a 2021–2027-es többéves indikatív program tartalmazott releváns kereskedelmi integrációs vagy exportdiverzifikációs mutatókat és 2027-ig elérendő számszerűsített célokat (pl. az afrikai országokba irányuló export aránya, a nem olaj- és nyersanyagexport aránya a GDP százalékában). Észrevételeztük azonban, hogy az Unió angolai képviselte nem követi nyomon évente az e mutatók elérése felé tett előrelépést; és az e területtel kapcsolatos projektek elindításakor sem alkalmazták szisztematikusan ezeket a mutatókat.

Megállapítottuk továbbá, hogy Kambodzsa 2014–2020-as nemzeti indikatív programja olyan, a belföldi és exportpiacokon (pl. az élelmiszer-biztonságnak és az exportkeresletnek megfelelő akvakultúra-termelés) megnövekedett piaci versenyképességre vonatkozó mutatókat tartalmazott, amelyek relevánsak voltak a kereskedelemösztönző támogatás szempontjából. A 2014–2020-as időszakra vonatkozó nemzeti indikatív program értékelésére azonban nem került sor, és a várt eredmények elérését sem vizsgálták.

A környezeti és társadalmi fenntarthatóság csekély mértékű értékelése

- 74** A fenntarthatósági célkitűzésekről szóló beszámolás során a Bizottság az OECD [riói mutatói](#) és a [nemek közötti egyenlőségre vonatkozó mutató](#) segítségével követi nyomon, hogy a kereskedelemösztönző támogatásra vonatkozó uniós kötelezettségvállalások figyelembe veszik-e a fenntarthatóság környezeti és társadalmi dimenzióit.
- 75** Ez a beszámolás azonban csak akkor vált teljes körűvé, miután 2022-ben az EBB is megkezdte ezeknek a mutatóknak a használatát és figyelembe vették az uniós kereskedelemösztönző támogatással kapcsolatos hitelek is. A mutatók csak kismértékben értékelik a kereskedelemösztönző támogatás társadalmi célú szempontjait; például nem terjednek ki a tisztességes munkakörülményekre vagy az új munkahelyek teremtésére. A Bizottság nem számolt be arról, hogy a kereskedelemösztönző támogatásból ténylegesen mekkora összeget fordítottak ezekre a mutatókra, és nem számolt be a kapcsolódó hatásokról sem.

A felmérés nem nyújt szilárd alapot az uniós képviselletektől származó, az uniós kereskedelemösztönző támogatásról szóló visszajelzések összeállításához

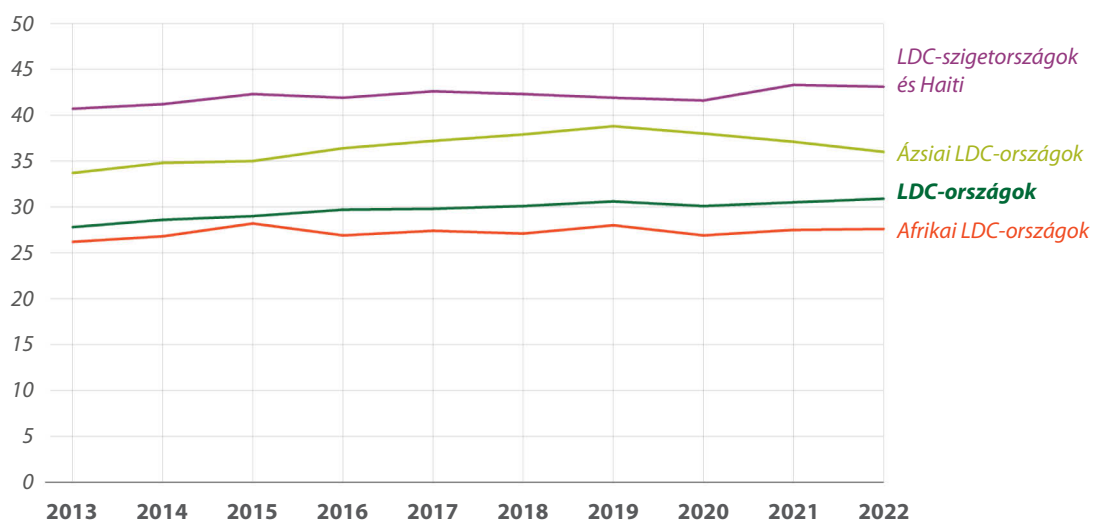
- 76** A Bizottság uniós kereskedelemösztönző támogatásról szóló eredményjelentései kvalitatív értékelést is tartalmaznak az uniós képviselleteknek és 2024 óta az egyes uniós tagállamoknak is megküldött felmérés alapján (lásd: [67. bekezdés](#)). Megállapítottuk, hogy a felkeresett LDC-országok esetében ez a felmérés általában elkülönült az uniós képviselletek programozási és beszámolási gyakorlatától.
- 77** Megítélésünk szerint ez a felmérés nem nyújt szilárd alapot az uniós kereskedelemösztönző támogatás relevanciájára és összehangolt végrehajtására vonatkozó helyszíni visszajelzések összeállításához, sem a tanulságok levonásához, mivel:
- o a kereskedelemösztönző támogatás fogalmának eltérő értelmezése miatt jelenlegi formájában a kérdőív hasznossága kétséges. Egyes felkeresett uniós képviselletek a kereskedelemösztönző támogatás szűkebb fogalommeghatározása alapján adtak választ (pl. figyelmen kívül hagyva az infrastrukturális projekteket), míg mások a WTO/OECD meghatározásán alapuló tágabb meghatározást alkalmazták (lásd: [31. bekezdés](#));
 - o az LDC-országokban működő számos uniós képviselet nem válaszolt a felmérésre, a válaszadási arány 2022-ben 74%, 2024-ben pedig csak 42% volt;
 - o a négy felkeresett uniós képviselet közül három jelentős nehézségek árán tudta egy bizottsági adatbázisból kinyerni a kereskedelemösztönző támogatáshoz kapcsolódó DAC-kódokkal rendelkező szerződések listáját, amelyekre az ilyen támogatásra vonatkozó átfogó visszajelzés nyújtásához volt szükség.

Igen kevés mérés készül a kereskedelemösztönző támogatás kereskedelemre gyakorolt hatásáról

- 78** Elismerjük, hogy nehéz felmérni az uniós kereskedelemösztönző támogatás legkevésbé fejlett országokra gyakorolt hatását, mivel a gazdasági átalakulás kormányzati beavatkozásoktól, más nemzetközi adományozók támogatásától és számos külső tényezőtől is függ. Amint azt a WTO is jelezte, a kereskedelemösztönző támogatás egyes projekteken túlmutató hatásait nehéz megállapítani. Nem lehet elkülöníteni vagy bizonyítani az inputok és a hatások közötti ok-okozati összefüggéseket az export növekvő diverzifikációja, és még kevésbé a jövedelmi és szegénységi szintek változásai tekintetében.

- 79** Éves uniós eredményjelentésében Bizottság a legkevésbé fejlett országoknak az exportpiaci részesedéséről is beszámol. Az LDC-országok részesedése a globális exportból 2011 óta 1% körül maradt (lásd: az [1. melléklet 1. ábrája](#)), ami jóval elmarad a kereskedelemösztönző támogatásra vonatkozó uniós stratégiában és a vonatkozó fenntartható fejlesztési célokban meghatározott 2%-os céltól (lásd: [22.](#) bekezdés). Ezen országok Unióba irányuló exportból való részesedése 2022-ben 2,2% volt, és 2017 óta többé-kevésbé változatlan maradt.
- 80** A legkevésbé fejlett országok üzleti környezetének és beruházási környezetének javításához nyújtott kereskedelemösztönző támogatás minőségi értékelését az e támogatásról szóló 2023. évi eredményjelentéshez kapcsolódó kiegészítő tanulmány is tartalmazta. Az értékelés céljából megkérdezett LDC-országokban működő uniós képviselők 28%-a szerint az uniós kereskedelemösztönző támogatás csak kismértékben vagy egyáltalán nem irányult az ország üzleti környezetének és beruházási környezetének javítására (ez az arány az ODC-országok esetében 13% volt).
- 81** Több forrás áll rendelkezésre az LDC-országok kereskedelmi kapacitásának mérésére, ezeket azonban a Bizottság nem használja fel annak meghatározására, hogyan járulhatna hozzá jobban az uniós kereskedelemösztönző támogatás e helyzet javításához. Ezek közé tartozik a termelésikapacitás-index, a Világbank [logisztikaiteljesítmény-indexe](#), valamint a Nemzetközi Kereskedelmi Központtól a [Trade tracker](#) és az [Export Potential Map](#). A termelésikapacitás-index (lásd: [39.](#) bekezdés) a termelési erőforrások, a vállalkozói képességek és a termelési kapcsolatok többdimenziós mérőszáma, amelyek együttesen határozzák meg az adott ország azon képességét, hogy árukat és szolgáltatásokat állítson elő, és lehetővé tegye az ország növekedését és fejlődését. Az UNCTAD adatai alapján megjegyezzük, hogy az LDC-országok termelési kapacitása nem javult jelentősen az elmúlt években. Ez különösen igaz az afrikai LDC-országokra (lásd: [7. ábra](#)). A négy általunk felkeresett ország közül három (Angola, Kambodzsa és Malawi) indexpontszáma 2017 és 2022 között még csökkent is. Az UNCTAD adatai alapján az LDC-országok termelésikapacitás-indexének pontszámai 2022-ben jelentősen elmaradtak az ODC-országok pontszámaitól (az LDC-országok esetében 30,9, míg az ODC-k esetében 46,8).

7. ábra | A legkevésbé fejlett országok termelésikapacitás-indexe

Forrás: Európai Számvevőszék, az UNCTAD adatai alapján.

A jelentést 2025. június 24-i luxembourgi ülésén fogadta el a Bettina Jakobsen számvevőszéki tag elnökölte III. Kamara.

a Számvevőszék nevében

Tony Murphy
elnök

Mellékletek

I. melléklet. Az ellenőrzésről

- 01** A fejlődő országokban a kereskedelem és különösen a határokon átnyúló kereskedelem fontos a növekedés szempontjából, annak köszönhetően ugyanis emberek millióinak sikerülhet kitörni a szegénységből. Ezekben az országokban – és különösen a legkevésbé fejlett országokban (LDC-országok) – azonban jelentős nehézségek befolyásolják a regionális és globális kereskedelemhez való hozzáférést. Ilyen nehézséget jelent például a termelési kapacitás hiánya, a szabályozási, igazgatási és irányítási gyakorlatokkal kapcsolatos kereskedelmi akadályok, a gyenge üzleti környezet, a nem megfelelő infrastruktúra, a stabil szabványosítási és exporttanúsítási rendszer hiánya, a gyenge intézményi keret, valamint a magánszektor finanszírozáshoz való nehéz és költséges hozzáférése.

Legkevésbé fejlett országok

- 02** Az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) a legkevésbé fejlett országokat (LDC-k) az államok olyan kategóriájának tekinti, amelyek strukturális, történelmi és földrajzi okokból rendkívül hátrányos helyzetben vannak a fejlődési folyamatban. A nemzetközi közösségnek ezért igen nagy figyelmet kell fordítania az LDC-országokra¹.

¹ A legkevésbé fejlett országok ENSZ általi elismerése, UNCTAD.

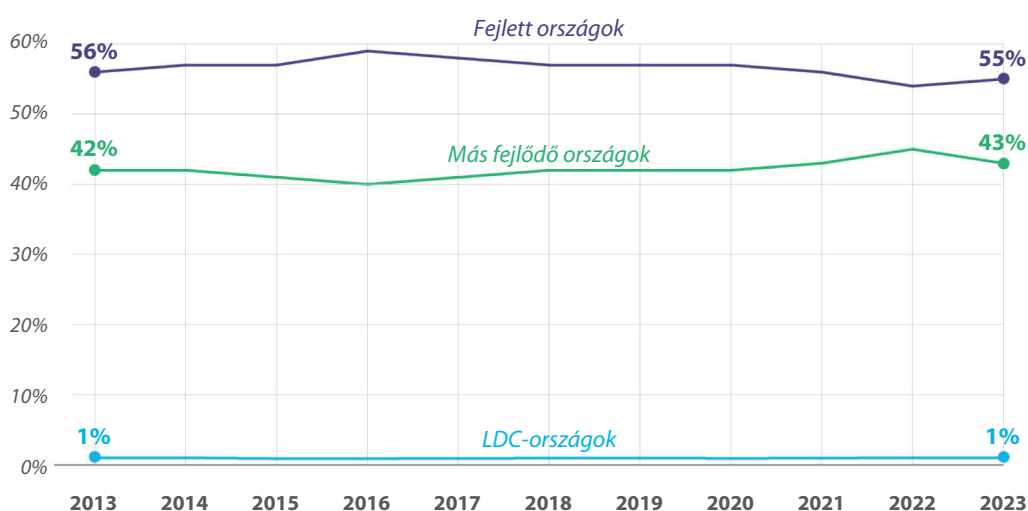
03 Az ENSZ az LDC-országokat olyan országokként határozza meg, amelyek alacsony jövedelműek, és amelyek a fenntartható fejlődés útjában álló súlyos strukturális akadályokkal szembesülnek. Ahhoz, hogy egy ország LDC-nek minősüljön, három kritériumnak kell megfelelnie (az egy főre jutó jövedelem, az emberi erőforrások, valamint a gazdasági és környezeti sebezhetőség tekintetében), és beleegyezését kell adnia a besoroláshoz. Az LDC-országok száma kezdetben, 1971-ben 25 volt, majd egyre bővült és 1991-ben elérte az 52-t. 2024 decemberében 44 ország tartozott ebbe a kategóriába. Ezek az országok a következő régiók között oszlanak meg:

- **Afrika (32):** Angola, Benin, Burkina Faso, Burundi, Közép-afrikai Köztársaság, Csád, Comore-szigetek, Kongói Demokratikus Köztársaság, Dzsibuti, Eritrea, Etiópia, Gambia, Guinea, Bissau-Guinea, Lesotho, Libéria, Madagaszkár, Malawi, Mali, Mauritánia, Mozambik, Niger, Ruanda, Szenegál, Sierra Leone, Szomália, Dél-Szudán, Szudán, Togo, Uganda, Tanzánia és Zambia
- **Ázsia (8):** Afganisztán, Banglades, Kambodzsa, Laosz, Mianmar, Nepál, Kelet-Timor és Jemen
- **Karib-térség (1):** Haiti
- **Csendes-óceáni térség (3):** Kiribati, Salamon-szigetek és Tuvalu

04 Az LDC-országok jegyzékét az ENSZ [Fejlesztési Politikai Bizottsága](#) háromévente felülvizsgálja. 2017 és 2024 között, az ellenőrzésünk által lefedett időszakban négy ország került ki az LDC-kategóriából, és a közepes jövedelmű országok alsó sávjába sorolták őket: Egyenlítői-Guinea (2017), Vanuatu (2020), Bhután (2023) és São Tomé és Príncipe (2024). Jelenleg több LDC-ország van az átsorolási folyamat különböző szakaszaiban, amelyek közül hármat (Banglades, Laoszi Népi Demokratikus Köztársaság és Nepál) 2026-ban sorolnak át, míg további három ország (Salamon-szigetek, Kambodzsa és Szenegál) várhatóan 2027-ben, illetve 2029-ben kerül ki az LDC-kategóriából.

05 Azon strukturális kihívások közül, amelyek okán létrehozták az LDC-kategóriát, sok továbbra is fennáll, és új kihívások is merültek fel. Az LDC-országok jelenlegi csoportja mintegy 880 millió lakost számlál, ez a világ népességének 12%-át teszi ki. Az LDC-országok azonban a világ bruttó hazai termékének (GDP) kevesebb mint 2%-át adják, és ezen országok népességének több mint 75%-a még mindig szegénységben él². Az LDC-országok rendkívül kiszolgáltatottak az éghajlatváltozás hatásaival szemben, mivel nem rendelkeznek az alkalmazkodáshoz szükséges erőforrásokkal. Emellett annak ellenére, hogy az összes fejlődő országra a globális export mintegy 45%-a jut, az LDC-országok a többi fejlődő országhoz (ODC) képest mindössze 1%-ot tesznek ki (lásd: [1. ábra](#)).

1. ábra | A legkevésbé fejlett országok globális exportjának részesedése más fejlődő és fejlett országokhoz képest

Forrás: Európai Számvevőszék, a WTO és a Nemzetközi Kereskedelmi Központ adatai alapján.

Megjegyzés: A kerekítés miatt előfordulhat, hogy egyes összegek nem egyeznek a számadatok összegével.

² A legkevésbé fejlett országok ENSZ általi elismerése, UNCTAD.

Kereskedelemösztönző támogatás

- 06** A kereskedelemösztönző támogatás (*Aid for Trade*, Aft) mint kezdeményezés célja, hogy segítse a fejlődő országokat, különösen a legkevésbé fejlett országokat a világkereskedelem előnyeinek kihasználásához szükséges kereskedelmi kapacitás és infrastruktúra kiépítésében. A gazdasági növekedés és a fenntartható fejlődés előmozdítását célzó kereskedelemösztönző támogatás a kereskedelmi vonatkozású programokra és projektekre irányuló, általános hivatalos fejlesztési támogatás (ODA) részét képezi. A hivatalos fejlesztési támogatás vissza nem térítendő támogatások és „koncessziós” (vagyis a kölcsönfelvevő számára a piaci kamatlábaknál kedvezőbb feltételekkel nyújtott) hitelek formáját öltheti.
- 07** A kereskedelemösztönző támogatás koncepciója a Kereskedelmi Világszervezet (WTO)³ 2005. decemberi hongkongi miniszteri konferenciáján született meg. A WTO – nem lévén fejlesztési ügynökség – nem tud fejlesztési támogatást nyújtani, ehelyett arra törekszik, hogy eredményesebbé tegye a számos meglévő fejlesztési támogatási mechanizmus együttműködését.
- 08** A WTO ezért 2006 februárjában munkacsoportot hozott létre a kereskedelemösztönző támogatás „működőképessé tétele” céljából. 2006 júliusában a [munkacsoport azt javasolta](#), hogy a kereskedelemösztönző támogatás összpontosítson a kedvezményezett országokon belüli igények feltárására, az adományozók támogatásainak növelésére, és hídszerepet töltsön be az adományozók és a fejlődő országok között. A WTO megítélése szerint mivel maga a kereskedelem széles körű és összetett tevékenység, a kereskedelemösztönző támogatás is tág és nehezen meghatározható fogalom⁴. Ennek ellenére az OECD-vel karöltve a következőképpen határozta meg a kereskedelemösztönző támogatást:
- o termelési kapacitás kiépítése (beleértve valamennyi, a mezőgazdaság, az erdészet, a halászat, az ipar, az ásványi erőforrások és a bányászat, a bankszektor és a turizmus terén nyújtott támogatást) – ipari és ágazati beruházások az export-diverzifikáció és a komparatív előnyök kihasználása érdekében;

³ [AWTO](#) az egyetlen olyan globális nemzetközi szervezet, amely a nemzetek közötti kereskedelem szabályaival foglalkozik.

⁴ [A kereskedelemösztönző támogatásról szóló tájékoztató.](#)

- o gazdasági infrastruktúra – a belföldi, regionális és globális piacokat összekötő utak, kikötők, vasutak, energetikai létesítmények és távközlés kiépítése;
- o kereskedelempolitika és -szabályozás, valamint kereskedelmi vonatkozású kiigazítások – segítségnyújtás az országok kereskedelmi stratégiájának kidolgozásához, az eredményesebb tárgyalásokhoz és eredmények megvalósításához.

Az uniós kereskedelemösztönző támogatás

- 09** A 2005. évi WTO-konferenciát követően az Unió 2007-ben fogadta el a kereskedelemösztönző támogatásra vonatkozó stratégiáját, amelyet 2017-ben aktualizált. A kereskedelemösztönző támogatásra vonatkozóan nem dolgoztak ki célzott vagy elkülönített uniós kiadási programot. Az elmúlt években a legkevésbé fejlett országok számára (DAC-kódok szerint, az Unióból és tagállamaiból együttesen) nyújtott kollektív uniós kereskedelemösztönző támogatás mértéke viszonylag stabil maradt. A 2017–2022-es időszakban a legkevésbé fejlett országoknak nyújtott kollektív uniós kereskedelemösztönző támogatás 17,2 milliárd eurót tett ki, a csak az Unió által biztosított 5,4 milliárd eurós összeg ennek közel egyharmadára rúg. Németország, Franciaország, Svédország és Hollandia nyújtja a legkevésbé fejlett országok számára a tagállami kereskedelemösztönző támogatás mintegy 80%-át.
- 10** A kereskedelemösztönző támogatás mellett az Unió 2001 óta [preferenciális kereskedelmi rendszert](#) biztosít az LDC-országok számára. Az Unió „fegyver kivételével mindent” programja a fegyverek és lőszerek kivételével automatikusan vámmentes és kvótamentes hozzáférést biztosít az LDC-országok valamennyi terméke számára az uniós piachoz. Erről a programról az [általános tarifális preferenciarendszerről \(GSP\) szóló rendelet](#) rendelkezik, amely különleges elbánást biztosít a fejlődő országok számára, eltérve a WTO-nak a [legnagyobb kedvezményben részesített nemzetre](#) vonatkozó elvétől. Ha egy LDC-ország megfelel az LDC-státuszából való átsoroláshoz szükséges feltételeknek, és egy hároméves átmeneti időszakot követően a közepes jövedelmű országok alsó sávjába tartozó országnak minősül át, többé nem részesül a „fegyver kivételével mindent” programhoz való hozzáférés előnyeiből, hanem automatikusan a [standard GSP-re](#) (az alacsony jövedelmű, illetve a közepes jövedelmű országok alsó sávjába tartozó országokra vonatkozó előírás) lesz jogosult. Másik megoldásként az ország a fenntartható fejlődést és a felelősségteljes kormányzást ösztönző különleges előírás, a [GSP+](#) előnyeit is kihasználhatja.

Feladat- és felelősségi körök

- 11** A legkevésbé fejlett országoknak nyújtott kereskedelemösztönző támogatás összetett környezetben működik, amelyben számos érdekelt fél vesz részt. Ezek közé tartoznak a legkevésbé fejlett országok, a tagállamok (beleértve nemzeti fejlesztési ügynökségeiket, minisztériumaikat és nagykövetségeiket is), más nemzetközi adományozók, a partnerországokban működő uniós képviseletek, „regionális” uniós képviseletek, a Bizottság központja, az Európai Beruházási Bank (EBB), a magánszektor és a civil társadalmi szervezetek.
- 12** A legkevésbé fejlett országokban az Unió kereskedelemösztönző támogatásra vonatkozó megbízatása a Bizottságon belül főként a Nemzetközi Partnerségek Főigazgatósága (DG INTPA) hatáskörébe tartozik. A kereskedelemösztönző támogatásra vonatkozó uniós stratégiát és az LDC-országoknak nyújtott támogatási programokat a DG INTPA hajtja végre, amelynek célja, hogy a növekedést és munkahelyteremtést célzó uniós támogatás meghatározó elemeként fokozza a fejlesztési célú kereskedelmet, és előmozdítsa a fejlődő országoknak a regionális és globális értékláncokba, valamint a kereskedelmi forgalomba történő integrációját⁵. Az Unió határain kívüli országokkal – köztük az LDC-országokkal – folytatott kereskedelemmel kapcsolatos uniós szakpolitikáért a Kereskedelmi és Gazdasági Biztonsági Főigazgatóság (DG TRADE) felelős.
- 13** Az LDC-országokba delegált uniós képviseletek, amelyek az Európai Külügyi Szolgálatához (EKSZ) tartoznak, szintén jelentős szerepet játszanak az éves programok és cselekvési tervek kidolgozásában, amelyek magukban foglalhatják a kereskedelemösztönző támogatást is, amennyiben az része az adott ország stratégiájának.
- 14** Az EBB fejlesztési bankként működik, amely aktív a kereskedelemösztönző támogatás területén. 2022 januárjában az EBB új részleget (EBB Globál) hozott létre az Unión kívüli összes hitelezési és egyéb művelet kezelésére. Az EBB dönthet úgy, hogy közvetlenül, vissza nem térítendő támogatás nélkül nyújt állami kölcsönt, vagy más intézkedések esetében a Bizottság vegyes finanszírozást nyújt az EBB-kölcsön lehetővé tétele érdekében.

⁵ A DG INTPA 2020–2024-es stratégiai terve.

Az ellenőrzés hatóköre és módszere

- 15** Ellenőrzési kérdéseinket lásd a „Főbb megállapítások” cím alatt (07. bekezdés). Mivel a Számvevőszék az elmúlt években nem foglalkozott ezzel a témával, jelentésünk révén igyekszünk hozzájárulni a legkevésbé fejlett országok számára nyújtott uniós kereskedelemösztönző támogatás Bizottság általi irányításának javításához, és tájékoztatást nyújtani a döntéshozóknak az új kereskedelemösztönző támogatási beavatkozások irányítási rendszerének esetleges jövőbeli felülvizsgálata során.
- 16** Ellenőrzésünk a 2017-től, a kereskedelemösztönző támogatásra vonatkozó uniós stratégia aktualizálásától a 2024-ben végrehajtott intézkedésekig tartó időszakra terjedt ki. A legfrissebb összesített adatok azonban csak 2022 végéig állnak rendelkezésre.
- 17** Ellenőrzésünk a dokumentáció átfogó elemzésén, valamint a DG INTPA és a DG TRADE központi részlegekben és az uniós képviseleteken dolgozó, valamint az EKSZ uniós képviseleteken dolgozó munkatársaival folytatott interjúkon alapul. Találkozókat tartottunk a WTO, az ENSZ Kereskedelmi és Fejlesztési Konferenciája, valamint a hivatalos fejlesztési támogatással foglalkozó francia és holland minisztériumok képviselőivel is.
- 18** Amellett, hogy összesített szinten értékeltük az összes LDC-országra kiterjedő uniós kereskedelemösztönző támogatást, négy LDC-országot választottunk ki helyszíni látogatásokra (Ruanda, Malawi, Angola és Kambodzsa). A kiválasztáskor azt tartottuk szem előtt, hogy az LDC-országok széles skáláját foglalja magában, amelyek különböznek méretüket, gazdasági fejlettségüket és termelési kapacitásukat, valamint külkereskedelmi megállapodásaikat tekintve, és optimális legyen a földrajzi eloszlás.
- 19** Az uniós képviseletek szintjén megvizsgáltuk az igény felmérésére, a projektek kiválasztására és végrehajtására, valamint az uniós kereskedelemösztönző támogatás nyomon követésére és a jelentéstételre szolgáló eljárásokat. Az e négy országban működő uniós képviseletek munkatársai⁶ mellett interjúkat készítettünk nemzeti hatóságokkal, nemzetközi adományozókkal, a projektek egyes kedvezményezettjeivel, valamint a magánszektor és a civil társadalom képviselőivel is.

⁶ A felkeresett LDC-országokért regionális felelősséggel tartozó más uniós képviseletek munkatársaival is készítettünk interjúkat.

20 A négy LDC-országban a kereskedelemösztönző támogatáshoz kapcsolódó kilenc beavatkozást is kiválasztottunk helyszíni látogatásokra, szem előtt tartva, hogy különböző beavatkozástípusokra terjedjenek ki, különböző ágazatokban és a megvalósítás különböző szakaszaiban (lásd: [1. táblázat](#)). Ezeket között nem lehettek infrastrukturális projektek, mivel az adott időszakban indított szerződések nem lennének elég kiforrottak az értékeléshez. Megvizsgáltuk, hogy a kiválasztott beavatkozások hogyan kapcsolódnak a kereskedelemösztönző támogatáshoz és az igényfelméréshez, valamint ellenőriztük a végrehajtás minőségét és az elért eredményeket.

1. táblázat | A mintánkban szereplő kiválasztott beavatkozások

Ország	Cím	Unió finanszírozás (millió euró)
Ruanda	Nemzeti Mezőgazdasági Exportfejlesztési Tanács Laboratóriuma	3,3
Ruanda	Piacvezérelt megközelítés az értéklánc fejlesztésére és a ruandai kávépiac bővítésére	2,5
Malawi	Kulima – A gazdálkodás előmozdítása Malawiban	100
Malawi	Technikai segítségnyújtás Malawi támogatására a kétoldalú és regionális kereskedelmi tárgyalások során	1
Angola	Laboratóriumi berendezések és fogyóeszközök szállítása	1,4
Angola	Train for Trade II	5,5
Kambodzsza	SWITCH-Garment – A fenntartható energiával kapcsolatos gyakorlatok előmozdítása a kambodzsai ruházati ágazatban	3
Kambodzsza	ARISE + Cambodia projekt – „ASEAN regionális integrációs támogatás – Kambodzsza”	7,4
Kambodzsza	CAPFISH Capture – A halfeldolgozás fejlesztése	16

Rövidítések

AKCS	Afrikai, karibi és csendes-óceáni államok
AfT	Kereskedelemösztönző támogatás
COMESA	Kelet- és Dél-afrikai Közös Piac
DAC	Fejlesztési Támogatási Bizottság
DG INTPA	A Nemzetközi Partnerségek Főigazgatósága
DG TRADE	Kereskedelmi Főigazgatóság
EBB	Európai Beruházási Bank
EFFA+	Európai Fenntartható Fejlődési Alap Plusz
EIF	Kibővített integrált keret
EKSZ	Európai Külügyi Szolgálat
ENSZ	Egyesült Nemzetek Szervezete
GDP	Bruttó hazai termék
Kkv-k	Kis- és középvállalkozások
LDC-országok	Legkevésbé fejlett országok
MIP	Többéves indikatív program
NDICI	Szomszédsági, Fejlesztési és Nemzetközi Együttműködési Eszköz
NIP	Nemzeti indikatív program
ODA	Hivatalos fejlesztési támogatás
ODC-országok	Más fejlődő országok
OECD	Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet
SADC	Dél-afrikai Fejlesztési Közösség
SDG	Az ENSZ fenntartható fejlesztési céljai
UNCTAD	ENSZ Kereskedelmi és Fejlesztési Konferencia
WTO	Kereskedelmi Világszervezet

Glosszárium

Cselekvési terv	Egy adott cél eléréséhez szükséges lépéseket meghatározó dokumentum.
Átsorolás	ENSZ-folyamat, amelynek keretében egy legkevésbé fejlett országot átsorolnak a közepes jövedelmű országok alsó sávjába.
Civil társadalom	A társadalom kormányzati és üzleti szférától elkülönülő része: a közszférában közös érdekeket képviselő társulások és egyéb csoportosulások.
Eredmény	Az egyes projektek vagy programok teljesítését követő azonnali hatás, mint például egy tanfolyam résztvevőinek javuló foglalkoztathatósága, vagy egy hely jobb elérhetősége egy új út megépülése után.
Európai Fenntartható Fejlődési Alap Plusz	Vissza nem térítendő uniós támogatásokból, biztosítékokból és egyéb pénzügyi eszközökből álló csomag, amelynek célja a fenntartható és inkluzív gazdasági és társadalmi fejlődés előmozdítása, valamint a társadalmi-gazdasági reziliencia elősegítése, főként Afrikában és az európai szomszédság területén.
Fenntartható fejlődési célok	Az ENSZ 2030-ig tartó időszakra vonatkozó fenntartható fejlesztési menetrendjében azzal a szándékkal meghatározott 17 cél, hogy az emberiség és a bolygó számára kritikus jelentőségű területeken minden országot cselekvésre ösztönözzenek.
Global Gateway	A digitális, energetikai és közlekedési infrastruktúrába való beruházás, valamint az egészségügyi, oktatási és kutatási rendszerek megerősítése révén az egész világra kiterjedő kapcsolatok kialakítására irányuló uniós stratégia.
Hatás	A végrehajtott projekt vagy program szélesebb körű hosszú távú következményei, például a lakosság egésze számára biztosított társadalmi-gazdasági előnyök.
Kedvezményes hitel	A piaci feltételeknél lényegesen kedvezőbb feltételekkel nyújtott hitel.
Kedvezményezett	Az uniós költségvetésből projekt vagy program végrehajtása céljából vissza nem térítendő támogatásban vagy kölcsönben részesülő természetes vagy jogi személy.
Kereskedelmi Világszervezet	A nemzetek közötti kereskedelem szabályaival foglalkozó globális szervezet, amely egyben a kereskedelmi megállapodásokról szóló tárgyalásoknak és a kereskedelmi viták rendezésének fóruma.
Kötelezettségvállalás	Valamely költségvetési összeg konkrét kiadási tételek finanszírozására való elkülönítése, például szerződés vagy támogatási megállapodás.
Riói mutató	Az OECD által meghatározott mutató, amely azt méri, hogy valamely tevékenység milyen mértékben járul hozzá a riói egyezmények célkitűzéseéhez.
Uniói képviselő	Az Unió nem uniós országokban és nemzetközi szervezetek mellett működő diplomáciai képviselője.

Üzleti terv	Egy vállalat működési és pénzügyi előrejelzéseit összegző dokumentum, amely felvázolja a célok elérésének módját is.
Vegyes finanszírozás	Uniós támogatások ötvözése köz- és magánfinanszírozók által nyújtott hitelekkel vagy tőkével.

A Bizottság és az Európai Külügyi Szolgálat válaszai

<https://www.eca.europa.eu/hu/publications/sr-2025-17>

Időrendi áttekintés

<https://www.eca.europa.eu/hu/publications/sr-2025-17>

Ellenőrző csoport

Az Európai Számvevőszék különjelentései ismertetik az uniós szakpolitikákra és programokra, illetve az egyes költségvetési területek irányításával kapcsolatos témákra vonatkozó ellenőrzéseinek eredményeit. Hogy ellenőrzési munkája maximális hatást érjen el, témái megválasztásakor és feladatai megtervezésekor a Számvevőszék figyelembe veszi a teljesítmény-, illetve megfelelőségi kockázatokat, az érintett bevétel vagy kiadás nagyságát, a várható fejleményeket, valamint a politikai jelentőséget és a nagyközönség érdeklődését.

Ezt a teljesítmény-ellenőrzést a külső fellépések, biztonságpolitika és jogérvényesülés kiadási területeiért felelős, Bettina Jakobsen számvevőszéki tag elnökölte III. Kamara végezte. Az ellenőrzést Viorel Ștefan számvevőszéki tag vezette.

SZERZŐI JOGOK

© Európai Unió, 2025

Az Európai Számvevőszék dokumentumainak felhasználását a nyíltadat-politikáról és a dokumentumok további felhasználásáról szóló [6–2019. sz. számvevőszéki határozat](#) szabályozza.

Ellenkező rendelkezés (pl. egyedi szerzői jogi nyilatkozatokban foglaltak) hiányában az Európai Unió tulajdonában lévő számvevőszéki tartalmak a [Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\) licenc](#) alá tartoznak. Ezért főszabály szerint a további felhasználás a forrás és a változtatások megfelelő feltüntetésével megengedett. A Számvevőszéktől származó tartalmak további felhasználásakor azok eredeti értelme és mondanivalója nem torzulhat. A Számvevőszék nem vonható felelősségre a továbbfelhasználás esetleges következményeiért.

Ha az adott tartalomban azonosítható magánszemélyek is érintettek (például ha egy kép a Számvevőszék munkatársait ábrázolja vagy harmadik fél is szerepel a források között), adott esetben további engedélyt is be kell szerezni.

Amennyiben ez megtörtént, akkor a vonatkozó engedély érvényteleníti a fenti általános érvényű engedélyt, és az abban foglalt, egyértelműen meghatározott felhasználási korlátozások érvényesek.

Az olyan tartalmak felhasználásához vagy reprodukálásához, amelyek nem az Európai Unió tulajdonát képezik, adott esetben közvetlenül a szerzői jog tulajdonosától kell engedélyt kérni.

Az iparjogvédelem alatt álló szoftverek és dokumentumok – pl. szabadalmak, márkajelzések, bejegyzett formatervezési minták, logók és nevek – nem tartoznak a Számvevőszék továbbfelhasználási politikájának hatókörébe.

Az Európai Uniónak az europa.eu címtartomány alá tartozó intézményi honlapjai külső oldalakra mutató hivatkozásokat is tartalmaznak. Ezek nem tartoznak a Számvevőszék hatáskörébe, ezért ajánlott elolvasni az ott közzétett adatvédelmi és szerzői jogi rendelkezéseket.

Az Európai Számvevőszék logójának használata

Az Európai Számvevőszék logója kizárólag a Számvevőszék előzetes hozzájárulásával használható fel.

HTML	ISBN 978-92-849-5493-3	ISSN 1977-5733	doi:10.2865/1700755	QJ-01-25-042-HU-Q
PDF	ISBN 978-92-849-5494-0	ISSN 1977-5733	doi:10.2865/4937503	QJ-01-25-042-HU-N

IDÉZÉS MÓDJA

Az Európai Számvevőszék [17/2025. sz. különjelentése](#): „A legkevésbé fejlett országoknak nyújtott uniós kereskedelemösztönző támogatás: Az igényeket kezelik, de az uniós finanszírozás nem halad kellő ütemben a 2030-ra kitűzött cél elérése felé”, Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2025.

A fejlődő országok és különösen a világ legkevesbé fejlett országai jelentős kihívásokkal néznek szembe, amelyek akadályozzák hozzáférésüket a regionális és globális kereskedelemhez. A kereskedelemösztönző támogatás célja, hogy segítsen ezeknek az országoknak a kereskedelmi kapacitás és infrastruktúra kiépítésében. 2017-ben az Unió aktualizálta kereskedelemösztönző támogatási stratégiáját, és ettől kezdve nagyobb hangsúlyt fektetett a legkevesbé fejlett országokra. Megvizsgáltuk, hogy a Bizottság megfelelően juttatta-e célba, hajtotta-e végre és követte-e nyomon az ezen országokra irányuló uniós kereskedelemösztönző támogatást. Megállapítottuk, hogy a támogatás az igényeknek megfelelően eljut ezekhez az országokhoz, de nem halad kellő ütemben az uniós stratégiában 2030-ra kitűzött finanszírozási cél elérése felé. A legkevesbé fejlett országoknak nyújtott uniós kereskedelemösztönző támogatások Bizottság általi irányításának javítása céljából öt ajánlást fogalmazunk meg.

A Számvevőszék különjelentése az EUMSZ 287. cikke (4) bekezdésének második albekezdése alapján.

EURÓPAI
SZÁMVEVŐSZÉK

Az Európai Unió
Kiadóhivatala

EURÓPAI SZÁMVEVŐSZÉK
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBOURG

Telefon: +352 4398-1

Megkeresés: eca.europa.eu/hu/contact

Weboldal: eca.europa.eu

Közösségi média: @EUauditors